

**ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ**

**ΘΕΜΑ : ΟΙ ΤΙΜΕΣ ΤΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ
ΚΑΙ Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΟΙ
ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΤΗΝ
ΑΓΟΡΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ**

Όνοματεπώνυμο : Αναστάσιος Λεχουρίτης

ΑΜ : 14786

Διδάσκων : Ιμπριξή Ελένη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

4

ΜΕΡΟΣ 1^ο

ΟΙ ΤΙΜΕΣ ΤΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

1.1 Έννοια	5
1.2 Είδη πληθωρισμού	5
1.3 Χρονική αναδρομή	7
1.4 Τι είναι ο πληθωρισμός	8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΟΙ ΤΙΜΕΣ ΤΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

2.1 Πετρέλαιο , υποπροϊόντα-παράγωγα αυτού	11
2.2 Μονοπωλιακές τιμές και γαιοπρόσοδος	11
2.3 Παράγοντες που επηρεάζουν την τιμή του πετρελαίου παγκοσμίως	12
2.4 Παράγοντες που επηρεάζουν την τιμή του πετρελαίου εγχωρίως	16
2.5 Οι συντελεστές που διαμόρφωσης της τιμής του πετρελαίου κατά IOBE	16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

3.1 Η σχέση μεταξύ των τιμών του πετρελαίου και του πληθωρισμού	18
3.2 Η στενή δημοσιονομική πολιτική και τα αποτελέσματα από το πετρέλαιο	18

ΜΕΡΟΣ 2^ο

ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

1.1 Η τιμή του πετρελαίου ως πολιτικό όπλο	20
1.2 Ο μεγάλος ρυθμιστής της τιμής του πετρελαίου ο ΟΠΕΚ	21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

2.1 Στο χαμηλότερο επίπεδο από το 2004 υποχωρεί το πετρέλαιο	23
2.2 Η πραγματική κατάσταση της αγοράς πετρελαίου	24
2.3 Σύντομο χρονικό της ανόδου και της πτώσης των τιμών του πετρελαίου	24
2.4 Πρόβλεψη για ιστορικό χαμηλό	26
2.5 Ποιοι είναι οι παράγοντες που ωθούν στην πτώση της τιμής	28
2.6 «Κερδισμένοι» ή «χαμένοι» ή και «λιγότερο χαμένοι»	29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΑΝΑΣΤΡΟΦΗ ΚΛΙΜΑΤΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

3.1 Η πολιτική του ΟΠΕΚ και ο ρόλος της Ρωσίας	37
3.2 Συμπέρασμα	39

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ	40
-------------------------------------	----

ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ	41
-------------------	----

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με την παρούσα εργασία και στο 1^ο ΜΕΡΟΣ αυτής «οι τιμές του πετρελαίου και ο πληθωρισμός» , γίνεται προσπάθεια επεξήγησης της αλληλοεπίδρασης των δυο αυτών μεγεθών και χωρίζονται σε τρία κεφάλαια ήτοι του πληθωρισμού , των τιμών του πετρελαίου , και τα εξαχθέντα συμπεράσματα.

Στο κεφάλαιο 1 « Πληθωρισμός » καταγράφεται ο ορισμός αυτού , οι κατηγοριοποιήσεις του , οι τιμές του κατά τα τελευταία 8 χρόνια στην χώρα μας , ο τρόπος υπολογισμού αυτού . Επίσης παραθέτονται συγκριτικές τιμές ενός αγαθού (ψωμί) που αποτελεί βασικό προϊόν στο καλάθι του καταναλωτή.

Στο κεφάλαιο 2 « Οι τιμές του πετρελαίου » καταγράφονται κάποιοι βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν την τιμή αυτού . Καθώς και οι μονοπωλιακές καταστάσεις και η γαιοπρόσδοος που παρατηρείτε στην αγορά αυτού. Επίσης παραθέτονται δύο εκθέσεις του ΙΟΒΕ στις οποίες καταγράφεται το επίπεδο τιμών των τελευταίων 4 χρόνων και ο επηρεασμός τους από τους προαναφερθέντος παράγοντες.

Στο κεφάλαιο 3 « Συμπεράσματα» επιχειρείται η καταγραφή του επηρεασμού της τιμής του πληθωρισμού ένεκα της διαφοροποίησης των τιμών του πετρελαίου . Επίσης αναδεικνύεται ότι η αύξηση της τιμής πετρελαίου στην χώρα μας πέραν των άλλων αναφερθέντων παραγόντων , είναι οι επιβαλλόμενοι φόροι .

Στο 2^ο ΜΕΡΟΣ αυτής γίνεται προσπάθεια κατανόησης των παραγόντων που επηρεάζουν την τιμή του πετρελαίου και πως δρα η διαφοροποίηση αυτής στην Διεθνή Οικονομία και χωρίζεται σε τρία κεφάλαια.

Στο κεφάλαιο 1 « Γεωπολιτική στρατηγική » γίνεται αναφορά για την τιμή του πετρελαίου ως πολιτικό όπλο και στο κύριο παράγοντα ρύθμισης της τιμής αυτού, ήτοι του ΟΠΕΚ.

Στο κεφάλαιο 2 « Η σημερινή κρίση των τιμών του πετρελαίου » καταγράφεται σε πίνακες η διαμόρφωση της τιμής του πετρελαίου από το έτος 2004 και ειδικότερα στις τιμές του σήμερα. Επίσης γίνεται μνεία των χωρών εκείνων που πλήττονται περισσότερο ή λιγότερο.

Στο κεφάλαιο 3 « ΑΝΑΣΤΡΟΦΗ ΚΛΙΜΑΤΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ » επιχειρείται η καταγραφή εκείνων των κινήσεων που πρέπει να γίνουν για την εξεύρεση λύσης ως προς την σταθεροποίηση της τιμής του. Επίσης γίνεται μνεία ότι δεν μπορεί να προβλεφθεί με ακρίβεια η διαμόρφωση της τιμής του στο μέλλον.

ΜΕΡΟΣ 1: ΟΙ ΤΙΜΕΣ ΤΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

1.1 Έννοια

Πληθωρισμός είναι η τάση αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών στην οικονομία. Το μέγεθος του πληθωρισμού προσδιορίζεται από την εξέλιξη του δείκτη τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών. Ειδικότερα, προσδιορίζεται από την εξέλιξη ορισμένων αριθμοδεικτών που αφορούν το δείκτη των τιμών του καταναλωτή. Ο πληθωρισμός έχει μόνο αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία γιατί μειώνει την αγοραστική δύναμη των εισοδημάτων (ιδίως εκείνων που έχουν σταθερά ονομαστικά εισοδήματα), ενισχύει την ανισοκατανομή του εισοδήματος, μειώνει την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, ενθαρρύνει τις εισαγωγές και περιορίζει τη ροπή για αποταμίευση.

1.2 Είδη πληθωρισμού

I. Πληθωρισμός ζήτησης

Ο πληθωρισμός ζήτησης εμφανίζεται σε περιόδους έντονης οικονομικής δραστηριότητας και δημιουργείται επειδή η αύξηση της συνολικής ζήτησης υπερβαίνει το επίπεδο του προϊόντος της οικονομίας που μπορεί να παραχθεί με πλήρη απασχόληση των διαθέσιμων μέσων παραγωγής και της τεχνολογίας (προσφοράς) και έτσι προκαλείται αύξηση τιμών αγαθών κι υπηρεσιών. Αυτό συμβαίνει γιατί η προσφορά αδυνατεί να προσαρμοστεί αμέσως στην αυξημένη ζήτηση με συνέπεια την αύξηση των τιμών έως ότου εξισωθεί η συνολική ζήτηση με την προσφορά σε χρηματικούς όρους. Η ζήτηση αυτή μπορεί να προέρχεται από τα νοικοκυριά (ιδιωτική κατανάλωση) ή από τις επιχειρήσεις (επενδύσεις) ή από τις δημόσιες δαπάνες (κράτος) οι οποίες για να χρηματοδοτηθούν αυξάνεται το δημόσιο χρέος και διογκώνονται τα δημοσιονομικά ελλείμματα.

II. Πληθωρισμός κόστους

Ο πληθωρισμός κόστους εμφανίζεται συνήθως σε περιόδους υποτονικής δραστηριότητας και οφείλεται κυρίως στις ατέλειες του μηχανισμού της αγοράς και στους φόρους. Ειδικότερα δημιουργείται από την αύξηση των στοιχείων κόστους (η

τιμή υπερβαίνει το οριακό κόστος) των προϊόντων, είτε από την επιχείρηση (ολιγοπωλιακές, κέρδη, κακή οργάνωση), είτε από τους εργαζόμενους (εργατικά σωματεία, μισθοί, χαμηλή παραγωγικότητα), είτε από το κράτος (φόρος κερδών, εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, έμμεσοι φόροι), είτε από τις τιμές των εισαγομένων αγαθών ή πρώτων υλών. Αυτή η κατάσταση οδηγεί στην δημιουργία κλίματος αβεβαιότητας και σε οικονομικό φαύλο κύκλο.

Παράδειγμα: Η αύξηση των τιμών των πρώτων υλών ή των φόρων οδηγεί σε αύξηση των τιμών των προϊόντων και οι εργαζόμενοι ζητούν αύξηση των αμοιβών τους, αλλά η αύξηση αυτή οδηγεί και πάλι σε αύξηση των τιμών.

III. Εισαγόμενος πληθωρισμός

Εισαγόμενος πληθωρισμός υπάρχει στην περίπτωση αύξησης των τιμών των πρώτων υλών ή αύξησης της ζήτησης των εγχώριων προϊόντων από το εξωτερικό.

IV. Κατευθυνόμενος πληθωρισμός

Κατευθυνόμενος πληθωρισμός υπάρχει όταν οι νομισματικές αρχές αυξάνουν την προσφορά χρήματος (έκδοση νέου χρήματος).

V. Πληθωρισμός αδράνειας

Πληθωρισμός αδράνειας ονομάζεται ο πληθωρισμός, ο ρυθμός αύξησης του οποίου είναι σταθερός. Διαφέρει από τον στασιμοπληθωρισμό που συναντάται όταν υπάρχει ταυτόχρονα πληθωρισμός κι ανεργία (ύφεση).

VI. Αφανής πληθωρισμός

Αφανής είναι ο πληθωρισμός όταν υπάρχουν πληθωριστικές πιέσεις αλλά εξουδετερώνονται με συνέπεια να μην αυξάνονται οι τιμές. Η εξουδετέρωση αυτή μπορεί να επιτευχθεί με κρατική παρέμβαση, δηλαδή επιδότηση της τιμής ενός προϊόντος ή υποτονική προσφορά ενός προϊόντος που κατανέμεται στους καταναλωτές με αγορανομικό δελτίο.

1.3 ΧΡΟΝΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Μήνας	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ιανουάριος	93,343	96,980	98,683	101,028	106,283	108,748	108,973	107,371
Φεβρουάριος	92,157	96,245	97,782	100,491	104,900	107,101	107,175	105,943
Μάρτιος	94,276	98,457	99,732	103,654	108,319	110,133	109,904	108,423
Απρίλιος	94,873	99,081	100,033	104,874	108,994	111,069	110,408	108,920
Μάιος	95,107	99,776	100,270	105,712	109,189	110,708	110,213	108,053
Ιούνιος	95,011	99,677	100,202	105,434	108,954	110,374	109,950	108,749
Ιούλιος	94,297	98,903	99,465	104,929	107,445	108,883	108,132	107,396
Αύγουστος	93,601	97,973	98,733	104,200	105,939	107,784	106,406	106,091
Σεπτέμβριος	95,465	99,889	100,602	106,206	109,450	110,440	109,203	108,285
Οκτώβριος	96,156	99,891	101,109	106,375	109,564	111,344	109,129	107,300
Νοέμβριος	96,845	99,623	101,612	106,609	109,732	110,800	107,639	
Δεκέμβριος	97,247	99,159	101,778	107,044	109,629	110,510	108,621	
Μέσος ετήσιος	94,865	98,804	100,000	104,713	108,200	109,824	108,813	

Από τον ανωτέρω πίνακα προκύπτει ότι από τον Ιανουάριο του 2007 μέχρι και τον Φεβρουάριο του 2013 είχαμε συνεχή μηνιαία αύξηση του πληθωρισμού καθώς και ετήσια αύξηση αυτού. Από τον Μάρτιο του 2013 μέχρι και τον Οκτώβριο του τρέχοντος έτους παρατηρείται κάθε μήνα μείωση αυτού που συνετέλεσε στην ετήσια μείωση του πληθωρισμού του έτους 2013 εν σχέσει , με το 2012 γεγονός που θα συμβεί και με τον ετήσιο πληθωρισμό του 2014

1.4 ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

I. Γενική αύξηση των τιμών

Σε μια οικονομία της αγοράς, οι τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών μπορούν πάντα να μεταβληθούν. Κάποιες τιμές αυξάνονται, κάποιες άλλες μειώνονται. Μπορούμε να μιλήσουμε για πληθωρισμό όταν παρατηρείται γενική αύξηση τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών και όχι μόνο ορισμένων προϊόντων. Επομένως, με 1 ευρώ μπορούμε να αγοράσουμε λιγότερα πράγματα ή, με άλλα λόγια, η αξία του ευρώ μειώνεται.

II. Ορισμένες μεταβολές τιμών είναι πιο σημαντικές από άλλες

Όταν υπολογίζεται η μέση αύξηση των τιμών, δίδεται μεγαλύτερη βαρύτητα στις τιμές των προϊόντων για τα οποία δαπανώνται περισσότερα χρήματα - όπως το ηλεκτρικό ρεύμα - σε σχέση με τις τιμές των προϊόντων για τα οποία ξοδεύονται λιγότερα - π.χ. ζάχαρη ή γραμματόσημα.

III. Δεν αγοράζουν όλοι τα ίδια πράγματα

Κάθε νοικοκυριό έχει διαφορετικές καταναλωτικές συνήθειες: ορισμένοι έχουν αυτοκίνητο και τρώνε κρέας, άλλοι μετακινούνται μόνο με τα μέσα μαζικής μεταφοράς ή είναι χορτοφάγοι. Οι μέσες καταναλωτικές συνήθειες του συνόλου των νοικοκυριών καθορίζουν τη βαρύτητα που λαμβάνουν τα διάφορα προϊόντα και υπηρεσίες κατά τη μέτρηση του πληθωρισμού.

Για τη μέτρηση του πληθωρισμού, λαμβάνονται υπόψη όλα τα αγαθά και οι υπηρεσίες που καταναλώνουν τα νοικοκυριά, όπως:

- είδη καθημερινής χρήσης (π.χ. τρόφιμα, εφημερίδες και βενζίνη)
- διαρκή αγαθά (π.χ. είδη ένδυσης, ηλεκτρονικοί υπολογιστές και πλυντήρια)

υπηρεσίες (π.χ. κομμωτήρια, ασφάλειες και ενοικιαζόμενες κατοικίες)

IV. Σύγκριση των τιμών του καλαθιού καταναλωτικών αγαθών ανά έτος

Όλα τα αγαθά και οι υπηρεσίες που καταναλώνουν τα νοικοκυριά στη διάρκεια ενός έτους αντιπροσωπεύονται από ένα "καλάθι" ειδών. Κάθε προϊόν στο καλάθι αυτό έχει μια τιμή, η οποία μπορεί να μεταβληθεί με την πάροδο του χρόνου. Ο ετήσιος

ρυθμός πληθωρισμού είναι η τιμή του συνολικού καλαθιού ένα συγκεκριμένο μήνα σε σύγκριση με την τιμή που είχε τον ίδιο μήνα ένα έτος νωρίτερα.

Παράδειγμα μέτρησης του πληθωρισμού

Ποσότητες που αγοράστηκαν στο έτος βάσης	Τιμή (έτος βάσης)		Τιμή (1 έτος μετά)		Τιμή (2 έτη μετά)	
	ανά μονάδα	σύνολο	ανά μονάδα	σύνολο	ανά μονάδα	σύνολο
150 καρβέλια ψωμί	1,50 €	225 €	1,30 €	195 €	1,60 €	240 €
100 φλιτζάνια καφέ	2,40 €	240 €	2,40 €	240 €	2,15 €	215 €
12 κουρέματα	20,00 €	240 €	22,00 €	264 €	23,00 €	276 €
1 χειμερινό μπουφάν	145,00 €	145 €	176,00 €	176 €	160,00 €	160 €
Συνολικό κόστος καλαθιού		850 €		875 €		891 €
Δείκτης τιμών		100,0		102,9		104,8
Ρυθμός πληθωρισμού				2,9%		1,8%

* Η Eurostat μετρά κάθε μήνα τον πληθωρισμό τιμών καταναλωτή στη ζώνη του ευρώ. Ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) καλύπτει, κατά μέσο όρο, 700 περίπου αγαθά και υπηρεσίες. Αντανακλά τη μέση δαπάνη των νοικοκυριών στη ζώνη του ευρώ για ένα καλάθι προϊόντων

1. Απαριθμήστε όλα τα προϊόντα που υπάρχουν στο καλάθι σας και τις ποσότητες που καταναλώσατε σε ένα συγκεκριμένο έτος (αυτό είναι το "έτος βάσης").

Στο παράδειγμά μας, υπολογίζουμε μόνο το ψωμί, τον καφέ, τα κουρέματα και ένα χειμερινό μπουφάν.

2. Υπολογίστε τη συνολική δαπάνη για κάθε προϊόν πολλαπλασιάζοντας την ποσότητα των προϊόντων με την τιμή αγοράς τους:

150 καρβέλια ψωμί x 1,50 € = 225 €
 100 φλιτζάνια καφέ x 2,40 € = 240 € κ.λπ.

3. Προσθέστε τα σύνολα όλων των προϊόντων για να υπολογίσετε το συνολικό κόστος κατανάλωσης. Στο έτος βάσης του παραδείγματός μας είναι 850 €.

4. Επαναλάβετε τα βήματα 2 και 3 για τα επόμενα έτη.

Κοιτάζοντας το παράδειγμα θα παρατηρήσετε ότι ορισμένες τιμές μεταβλήθηκαν μετά το πρώτο έτος. Το συνολικό κόστος κατανάλωσης αυξήθηκε σε 875 €. Μετά το δεύτερο έτος, το κόστος είναι 891 €.

5. Διαιρέστε το συνολικό κόστος του καλαθιού σε κάθε επόμενο έτος με το το κόστος του καλαθιού στο έτος βάσης και πολλαπλασιάστε το αποτέλεσμα επί 100.

Ένα έτος αργότερα: $875 \text{ €} \div 850 \text{ €} \times 100 = 102,9$

6. Ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού είναι η εκατοστιαία μεταβολή από το ένα έτος στο άλλο.

Στο παράδειγμά μας, ο ρυθμός πληθωρισμού μετά από ένα έτος είναι 2,9%. Για να τον υπολογίσουμε, αφαιρούμε από το δείκτη τιμών για το συγκεκριμένο έτος το δείκτη τιμών του προηγούμενου έτους (102,9 - 100), διαιρούμε με το δείκτη τιμών του προηγούμενου έτους (100) και πολλαπλασιάζουμε επί 100. Για το επόμενο έτος ο αντίστοιχος υπολογισμός είναι: $(104,8 - 102,9) \div 102,9 \times 100 = 1,8\%$.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΟΙ ΤΙΜΕΣ ΤΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

2.1 Πετρέλαιο , υποπροϊόντα-παράγωγα αυτού

Το πετρέλαιο είναι μια πηγή ενέργειας μέγιστης σημασίας για την λειτουργία του διεθνούς οικονομικού συστήματος, αλλά ταυτόχρονα και μια πρώτη ύλη παραγωγής χημικών προϊόντων. Χρησιμοποιείται συνήθως για την παραγωγή καυσίμων για μηχανές εσωτερικής καύσης και για το λόγο αυτό είναι μια σημαντική πηγή ενέργειας. Είναι επίσης, η πρώτη ύλη για πολλά χημικά προϊόντα, συμπεριλαμβανομένων των διαλυτών, των λιπασμάτων, των φυτοφαρμάκων, καθώς και στα συνθετικά προϊόντα όπως των πλαστικών και των απορρυπαντικών ακόμη και ορισμένων εκρηκτικών υλών.

2.2 Μονοπωλιακές τιμές και γαιοπρόσοδος

Το αργό πετρέλαιο (όπως και κάθε άλλο προϊόν της εξορυκτικής βιομηχανίας) παράγεται αποκλειστικά στα (γνωστά και εκμεταλλεύσιμα) κοιτασματοφόρα εδάφη, τα οποία βρίσκονται σε λίγες μόνο περιοχές (χώρες) του πλανήτη. Το γεγονός αυτό δημιουργεί τη δυνατότητα σχηματισμού φυσικών μονοπωλίων, μέσα από τη μονοπωλιακή κατοχή ή εκμετάλλευση των εδαφών αυτών από κάποια χώρα ή επιχείρηση. Σε ένα ανάλογο αποτέλεσμα οδηγεί και ο σχηματισμός καρτέλ από τις (πετρέλαιο) παραγωγές χώρες ή εταιρείες: Στις περιπτώσεις αυτές η τιμή της πρώτης ύλης διαμορφώνεται μονοπωλιακά, δηλαδή οι μονοπωλιστές καρπώνονται ένα πρόσθετο κέρδος, πάνω από το μέσο κέρδος της οικονομίας, ακριβώς λόγω της δυνατότητας τους να ελέγχουν μονοπωλιακά την παραγωγή (εξόρυξη) της συγκεκριμένης πρώτης ύλης. Η περίοδος της σε ευρεία έκταση μονοπωλιακής εκμετάλλευσης των πρώτων υλών συμπίπτει ιστορικά με τη φάση της αποικιοκρατίας, φάση που έφθασε στο τέλος της μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Αλλά και στις περιπτώσεις που δεν δημιουργείται κανενός είδους μονοπωλιακός έλεγχος της παραγωγής, ο σχηματισμός της τιμής των προϊόντων της εξορυκτικής βιομηχανίας (όπως και της καπιταλιστικής γεωργίας) διαφέρει από το σχηματισμό της τιμής των προϊόντων των άλλων βιομηχανικών κλάδων. Η διαφοροποίηση αυτή προκύπτει από το γεγονός ότι η παραγωγικότητα της εργασίας στην εξορυκτική βιομηχανία καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τα «φυσικά χαρακτηριστικά» του κοιτασματοφόρου εδάφους, που κατά περίπτωση καθιστούν ευκολότερη ή δυσκολότερη την εξόρυξη (άντληση) της πρώτης ύλης.

Στις περιπτώσεις, λοιπόν, που τα αποδοτικότερα ορυχεία (γονιμότερα εδάφη) δεν επαρκούν για να ικανοποιήσουν τη (διεθνή) ζήτηση, η παραγωγή επεκτείνεται και σε λιγότερο αποδοτικά ορυχεία (εδάφη). Το ορυχείο με τη χαμηλότερη αποδοτικότητα, το οποίο είναι αναγκαίο να υπεισέλθει στην παραγωγή (γιατί η παραγωγή όλων των άλλων, αποδοτικότερων, ορυχείων δεν επαρκεί για να ικανοποιήσει τη ζήτηση),

ονομάζεται οριακό ορυχείο και είναι η παραγωγικότητα αυτού του ορυχείου (και όχι η μέση παραγωγικότητα του κλάδου) που καθορίζει την τιμή του παραγόμενου προϊόντος: Για να είναι από οικονομική άποψη εκμεταλλεύσιμο το (λιγότερο παραγωγικό, πλην όμως αναγκαίο) ορυχείο αυτό, θα πρέπει ο καπιταλιστής που το εκμεταλλεύεται να μπορεί να αποκομίζει το μέσο - στη χώρα - ποσοστό κέρδος για το κεφάλαιο που επενδύει. Λόγω, όμως, του ψηλού «ατομικού» κόστους ανά μονάδα προϊόντος στο ορυχείο αυτό (συγκριτικά χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας στη δοσμένη «ατομική» επιχείρηση), προκύπτει και μια αντίστοιχα ψηλή (οριακή) «ατομική τιμή» της μονάδας του προϊόντος. Η ψηλή αυτή «ατομική τιμή» της μονάδας του προϊόντος που προκύπτει από το οριακό ορυχείο επιβάλλεται ως η κοινωνική (πραγματική) τιμή του προϊόντος (γιατί διαφορετικά το οριακό ορυχείο δεν θα ήταν, από οικονομική άποψη, εκμεταλλεύσιμο, εφόσον δεν θα απέδιδε το μέσο ποσοστό κέρδους). Όλα τα ορυχεία με ψηλότερη αποδοτικότητα του εδάφους από το οριακό ορυχείο (ψηλότερη παραγωγικότητα της εργασίας χαμηλότερο κόστος) αποκομίζουν έτσι ένα πρόσθετο κέρδος ανά μονάδα προκαταβεβλημένου κεφαλαίου, πέρα από το μέσο κέρδος (το οποίο αποκομίζει το οριακό ορυχείο). Αυτό το πρόσθετο κέρδος ονομάζεται διαφορική γαιοπρόσοδος και προκύπτει για όλα τα ορυχεία με παραγωγικότητα της εργασίας ψηλότερη από το οριακό ορυχείο, ως η διαφορά ανάμεσα στην τιμή του προϊόντος (που στην εξορυκτική βιομηχανία διαμορφώνεται από το οριακό ορυχείο) και στη χαμηλότερη «ατομική τιμή» του ίδιου προϊόντος στα μη οριακά αυτά ορυχεία. Κλείνοντας τις παρατηρήσεις μας σχετικά με τη διαφορική γαιοπρόσοδο αξίζει να σημειώσουμε ότι τα (διεθνώς) οριακά ορυχεία εξόρυξης πετρελαίου βρίσκονται στις χώρες της Δύσης (ΗΠΑ), όπου από τη μια το κοινωνικά μέσο ποσοστό κέρδους είναι ψηλότερο απ' ό,τι στις χώρες του Τρίτου Κόσμου που παράγουν πετρέλαιο, ενώ παράλληλα η γη γενικά επιβαρύνεται στις δυτικές χώρες και με μια σημαντική σε ύψος απόλυτη γαιοπρόσοδο, ως μη αναπαραξιμο αγαθό το οποίο μονοπωλούν οι ιδιοκτήτες του (καπιταλιστές γαιοκτήμονες). Οι παράγοντες αυτοί επιβαρύνουν επιπλέον τη διεθνή τιμή του πετρελαίου.

2.3 Παράγοντες που επηρεάζουν την τιμή του πετρελαίου παγκοσμίως

Όπως σε όλα τα προϊόντα, η τιμή του πετρελαίου καθορίζεται από τις δυνάμεις της προσφοράς και της ζήτησης. Σε περιπτώσεις διαταραχών της ζήτησης, π.χ. μετά από πολιτικές ή χρηματοπιστωτικές κρίσεις, οικονομικές επιβραδύνσεις και υφέσεις, η τιμή του πετρελαίου ιστορικά υποχωρεί από 20% έως 45%. Τα πρόσφατα στοιχεία της προσφοράς πετρελαίου στην αγορά αφήνουν ευάλωτη την παγκόσμια οικονομία σε αρνητικές «διαταραχές προσφοράς» (negative supply shocks) καθώς η δυνατότητα να ικανοποιηθεί η ζήτηση είναι περιορισμένη και μια γεωπολιτική κρίση μπορεί να δείξει το μέγεθος της ελλειπούς προσφοράς από το σύστημα. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε απότομη μείωση της παραγόμενης ποσότητας πετρελαίου και αύξηση της τιμής (π.χ. μια εμπόλεμη κατάσταση στην Μ. Ανατολή). Από την άλλη πλευρά, μια απότομη και μεγαλύτερη του αναμενομένου μείωση της ζήτησης τα επόμενα χρόνια (συμπεριλαμβανομένου και την υπερβολική αύξηση της

τιμής της βενζίνης στις αναπτυγμένες οικονομίες και την οικονομική επιβράδυνση σε αυτές) μπορεί να πυροδοτήσει απότομη πτωτική διόρθωση των τιμών του αργού πετρελαίου, σε χαμηλότερα επίπεδα απ' ότι σήμερα. Κανείς όμως δεν δύναται να προβλέψει εάν αυτό θα συμβεί και πόσο θα παραμείνει η τιμή σε αυτά τα χαμηλότερα επίπεδα διότι η τιμή του πετρελαίου επηρεάζεται και από μια πληθώρα αστάθμητων γεωπολιτικών και άλλων παραγόντων που επιδρούν τόσο στις δυνάμεις της προσφοράς όσο και στη ζήτηση όπως:

α. Οι καιρικές συνθήκες (δριμύ ψύχος, τυφώνες στην Καραϊβική κ.ά.) και η εποχικότητα (ανάγκη θέρμανσης το χειμώνα και κλιματισμού-ψύξης το καλοκαίρι).

β. Πολιτικές ή στρατιωτικές κρίσεις όπως οι ένοπλες συγκρούσεις στη Νιγηρία, τη Γεωργία και η κρίση που αφορά το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν.

γ. Η διαθεσιμότητα μονάδων διύλισης, ιδιαίτερα σε περιόδους υψηλής ζήτησης και αλματώδους ανάπτυξης ή μετά από έντονα καιρικά φαινόμενα (π.χ. τυφώνες) ή ατυχήματα όπως το πρόσφατο στον κόλπο του Μεξικού.

δ. Οι επιδοτήσεις και η φορολογία στους καταναλωτές (κατάργηση ή μεταβολή τους οδηγεί σε σημαντικές αυξομειώσεις της ζητούμενης ποσότητας και των τιμών ισορροπίας σε διάφορες αναπτυσσόμενες χώρες-αγορές).

ε. Ένας ακόμη παράγοντας, που επηρεάζει την τρέχουσα τιμή του πετρελαίου αλλά και τη μεταβλητότητά της, σχετίζεται με την προσδοκία των καταναλωτών για την επάρκεια των μελλοντικών αποθεμάτων. Σύμφωνα με την BP (British Petroleum PLC) τα «αποδεδειγμένα» αποθέματα αργού ανά τον κόσμο, ανέρχονται σε 1.208 δις. βαρέλια. Από αυτά, το 61,5% των αποθεμάτων βρίσκεται στις χώρες της Μέσης Ανατολής. Τα παραπάνω αποθέματα επαρκούν για 40 χρόνια, αν η κατανάλωση συνεχιστεί με μέσους ρυθμούς όπως οι σημερινοί (δηλαδή 84-86 περίπου εκατ. βαρέλια ημερησίως). Παράλληλα, τα εκμεταλλεύσιμα αποθέματα για τα επόμενα χρόνια εκτιμούνται σε 2.628 δις. βαρέλια, αρκετά για 86 χρόνια. Το ερώτημα όμως είναι: Πόσα από αυτά είναι άμεσα ή τουλάχιστον σε σύντομο χρονικό διάστημα εκμεταλλεύσιμα; Κατά συνέπεια, η συνειδητοποίηση της παγκόσμιας οικονομίας ότι το πετρέλαιο μπορεί να μην επαρκεί, οδήγησε σε συνεχείς ανατιμήσεις τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα από το 2002 και μετέπειτα .

στ. Η αλματώδης ανάπτυξη και η παγκοσμιοποίηση, οι οποίες αύξησαν τις απαιτήσεις για διεύρυνση της παραγωγικής δυναμικότητας των πετρελαιοπαραγωγών ενώ πίεσαν ανοδικά τη ζήτηση πετρελαίου. Το 50% της αύξησης στη ζήτηση για τα τελευταία έτη αποδίδεται αποκλειστικά στην οικονομία της Κίνας, ενώ οι αναπτυσσόμενες οικονομίες (Ινδία, Ρωσία, Λατ. Αμερική) διεκδικούν μεγαλύτερα μερίδια στην αγορά πετρελαίου και ενέργειας για να ικανοποιήσουν τις αυξανόμενες απαιτήσεις της βιομηχανικής τους παραγωγής.

ζ. Επίσης, πέρα από την απότομη αύξηση της ζήτησης του πετρελαίου παγκοσμίως, η τιμή του επηρεάζεται και από τη στενότητα στις αγορές διυλισμένων προϊόντων. Η κατάρρευση των τιμών του πετρελαίου στη δεκαετία του 1990, οδήγησε σε αδράνεια όλες τις πρωτοβουλίες ανάπτυξης της υποδομής στην παραγωγή και επεξεργασία του αργού παγκοσμίως. Τα τελευταία 16 χρόνια δεν έχει πραγματοποιηθεί καμία μεγάλη κατασκευή νέου διυλιστηρίου.

η. Το καλοκαίρι του 2009, έγινε λόγος για ένα ακόμη παράγοντα που οδηγεί τις τιμές των πρώτων υλών και του πετρελαίου σε ανοδική πορεία. Ο παράγοντας αυτός ήταν η κερδοσκοπία (χειραγώγηση) στις αγορές παραγώγων πετρελαίου από τους λεγόμενους “speculators” (κερδοσκόπους δηλαδή τους μη εμπορικούς επενδυτές). Ωστόσο, οι επίσημες έρευνες δεν απέδειξαν ακόμη ότι οι κερδοσκόποι είναι υπαίτιοι για την κορύφωση των τιμών. Έτσι, σύμφωνα με τα στοιχεία του CFTC (Αμερικανική Επιτροπή Εποπτείας Αγοράς Εμπορευμάτων) διαθέσιμα από την Bloomberg Financial L.P., φαίνεται από τις θέσεις των speculators ότι υπολόγιζαν πως η τιμή του αργού θα υποχωρήσει, από το Μάρτη του 2008 με προσδοκίες έπειτα από μικρό χρονικό διάστημα θα υπάρξουν ταχύτερες και εντονότερες ανατιμήσεις, καθώς και μεγαλύτερη αύξηση στην παγκόσμια ζήτηση. Η έξοδος τους όμως τώρα από τις αγορές αυτές, έχει ως αποτέλεσμα την πτώση των τιμών σε επίπεδα τόσο χαμηλά που δεν είναι διατηρήσιμα. Ενδέχεται λοιπόν μεσοπρόθεσμα, να υπάρξουν απότομες ανατιμήσεις, ιδιαίτερα στην αγορά πετρελαίου, όταν η προσφορά δεν θα είναι σε θέση να ικανοποιήσει επαρκώς τη ζήτηση.

2.4 Παράγοντες που επηρεάζουν την τιμή του πετρελαίου εγχωρίως

Πέρα των όσων παραγόντων που επηρεάζουν τις τιμές του πετρελαίου παγκοσμίως(και αναφέρθηκαν άνωθεν) υπάρχουν και παράγοντες στην εγχώρια αγορά. Βεβαίως ένας είναι ο κύριος παράγων, ήτοι οι έμμεσοι φόροι που επιβάλλει η κεντρική διοίκηση του κράτους, ο οποίος προσαυξάνει την τιμή του πετρελαίου έως και 250%.

2.5 Οι συντελεστές που διαμόρφωσης της τιμής του πετρελαίου κατά IOBE

Ο IOBE σε έκθεσή του (Αύγουστος 2012), καταγράφει τα συγκεντρωτικά στοιχεία του κλάδου των πετρελαιοειδών για το 2011.

Το 2011 οι πωλήσεις των επιχειρήσεων του κλάδου εμπορίας πετρελαιοειδών αυξήθηκαν κατά 5% περίπου, καθώς διαμορφώθηκαν σε €13.531 εκατ. έναντι €12.892 εκατ. του προηγούμενου έτους, μετά τη μείωση κατά 12,6% την περίοδο 2009/2010. Επιπλέον, τα μικτά κέρδη υποχώρησαν στα €489 εκατ., έναντι €552 εκατ. το 2010.

Ταυτόχρονα, το συνολικό κόστος πωληθέντων αυξήθηκε κατά 5,7%. Αναφορικά με τα επιμέρους μεγέθη του συνολικού κόστους πωληθέντων, παρατηρήθηκε ότι το 2011 το 67,1% αυτού αφορά στο κόστος εισαγωγής CIF, το οποίο – δεδομένου ότι αποτελεί συνάρτηση της τιμής εισαγωγής πετρελαίου – καταγράφει αύξηση κατά 21,4% έναντι του 2010, απορροφώντας το μεγαλύτερο μερίδιο της μεταβολής του κόστους πωληθέντων. Οι δασμοί και φόροι με ποσοστό 32,5% αποτελούν το δεύτερο σημαντικότερο παράγοντα διαμόρφωσης του κόστους πωληθέντων. Μικρή είναι η επίδραση του τρίτου παράγοντα, δηλαδή των άμεσων εξόδων αγορών, που συμμετέχουν στο κόστος πωληθέντων με ποσοστό μικρότερο του 1%.

Οι υπόλοιπες δαπάνες των επιχειρήσεων του κλάδου μειώθηκαν το 2011 κατά 10% περίπου σε σχέση με το προηγούμενο έτος και διαμορφώθηκαν στα €567 εκατ. έναντι €624 εκατ. το 2010. Από τα επιμέρους στοιχεία των δαπανών σχεδόν όλα σχεδόν σημείωσαν μείωση, με μεγαλύτερη αυτή στα ανόργανα έσοδα/έξοδα (-52,3%).

Το 2011 ο κλάδος παρέμεινε σε ζημιογόνα καθαρά αποτελέσματα, το ύψος των οποίων διαμορφώθηκε στα €46 εκατ. στα επίπεδα δηλαδή της προηγούμενης περιόδου.

(σε χιλ. ευρώ)	2010	2011	% Μεταβολή 2010/2011
ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΣΕ ΧΙΛ. Μ. ΤΑ.	13986	13275,35	-5,08%
ΑΞΙΑ ΠΩΛΗΣΕΩΝ	12892,93	13531,96	4,96%
ΚΟΣΤΟΣ CIF	7209,949	8750,557	21,37%
ΔΑΣΜΟΙ ΚΑΙ ΦΟΡΟΙ	5075,726	4234,497	-16,57%
ΑΜΕΣΑ ΕΞΟΔΑ ΑΓΟΡΩΝ	52,979	57,451	9,68%
ΣΥΝΟΛΟ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΩΛΗΘΕΝΤΩΝ	12340,85	13042,51	5,69%

Ο IOBE σε έκθεσή του (Αύγουστος 2014), καταγράφει τα συγκεντρωτικά στοιχεία του κλάδου των πετρελαιοειδών για το 2013.

Το 2013 οι πωλήσεις των επιχειρήσεων του κλάδου εμπορίας πετρελαιοειδών διαμορφώθηκαν σε € 10.933 εκατ. έναντι € 12.472 εκατ. το 2012, καταγράφοντας μείωση κατά 12,5%. Ωστόσο, ο όγκος πωλήσεων σημείωσε μικρή άνοδο κατά 3,8% έναντι του 2012, διακόπτοντας τη συνεχή πορεία υποχώρησής του από το 2009 που είχε οδηγήσει σε σωρευτικές απώλειες κατά 41%. Ως αποτέλεσμα η πτώση στην αξία πωλήσεων αποδίδεται κυρίως στη μείωση των τιμών πώλησης των προϊόντων. Τα μικτά κέρδη το 2013 περιορίστηκαν περαιτέρω υποχωρώντας στα € 373 εκατ., έναντι € 405 εκατ. Την προηγούμενη χρονιά. Το συνολικό κόστος πωληθέντων μειώθηκε κατά 12,5%. Αναφορικά με τα επιμέρους μεγέθη του συνολικού κόστους πωληθέντων, παρατηρείται ότι το 2013 το 65,6% αυτού αφορά στο κόστος εισαγωγής CIF, το οποίο – δεδομένου ότι αποτελεί συνάρτηση των διεθνών τιμών πετρελαίου – καταγράφει μείωση κατά 14,4% έναντι του 2012, απορροφώντας μαζί με τους δασμούς και τους φόρους το μεγαλύτερο μερίδιο της μεταβολής του κόστους πωληθέντων. Οι δασμοί και φόροι με ποσοστό 34% αποτελούν το δεύτερο σημαντικότερο παράγοντα διαμόρφωσης του κόστους πωληθέντων. Μικρή είναι η επίδραση του τρίτου παράγοντα, δηλαδή των άμεσων εξόδων αγορών, που συμμετέχουν στο κόστος πωληθέντων με ποσοστό μικρότερο του 1%. Οι υπόλοιπες δαπάνες των επιχειρήσεων του κλάδου μειώθηκαν το 2013 κατά 7% περίπου σε σχέση με το προηγούμενο έτος και διαμορφώθηκαν στα € 460 εκατ. Έναντι € 493 εκατ. το 2012. Από τα επιμέρους στοιχεία των δαπανών σχεδόν όλα σχεδόν σημείωσαν μείωση, με εξαίρεση τα ανόργανα έσοδα/έξοδα. Το 2013 ο κλάδος παρέμεινε σε ζημιογόνα καθαρά αποτελέσματα, το ύψος των οποίων διαμορφώθηκε στα € 98,0 εκατ., έναντι € 81,7 την προηγούμενη περίοδο.

(σε χιλ. ευρώ)	2012	2013	% Μεταβολή 2012/2013
ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΣΕ ΧΙΛ. Μ. ΤΑ.	9497,04	9855,71	3,80%
ΑΞΙΑ ΠΩΛΗΣΕΩΝ	12473	10933,628	-12,30%
ΚΟΣΤΟΣ CIF	8101,284	6932,208	-14,40%
ΔΑΣΜΟΙ ΚΑΙ ΦΟΡΟΙ	3911,529	3591,135	-8,20%
ΑΜΕΣΑ ΕΞΟΔΑ ΑΓΟΡΩΝ	54,862	37,177	-32,20%
ΣΥΝΟΛΟ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΩΛΗΘΕΝΤΩΝ	12067,68	10560,52	-12,50%

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

3.1 Η σχέση μεταξύ των τιμών του πετρελαίου και του πληθωρισμού

Οι τιμές του πετρελαίου και ο πληθωρισμός συνδέονται σε μια σχέση αίτιου-αποτελέσματος, δηλαδή καθώς η τιμή του πετρελαίου αυξάνεται ή μειώνεται αντίστοιχα το ίδιο συμβαίνει και με το ποσοστό του πληθωρισμού. Η σχέση αυτή δικαιολογείται από το γεγονός ότι το πετρέλαιο αποτελεί την πρώτη πηγή ενέργειας παγκοσμίως, (πετρέλαιο 34%, άνθρακας 24%, φυσικό αέριο 21% και μετά τα υπόλοιπα) και με χρήση σε κρίσιμες δραστηριότητες όπως η τροφοδοσία καυσίμων σε μεταφορές, η θέρμανση κατοικιών, ενώ παράγωγά του είναι άκρως σημαντικά στον τομέα της βιομηχανίας. Συνεπώς αποτελεί μια σημαντική συμβολή στην οικονομία. Έτσι η άνοδος της τιμής του πετρελαίου προκαλεί αύξηση του γενικού επιπέδων των τιμών με αποτέλεσμα τη μείωση της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών και συνακόλουθα την περιστολή της καταναλωτικής ζήτησης για διαρκή αγαθά και υπηρεσίες.

Ο υψηλός ρυθμός του πληθωρισμού προκαλεί την αύξηση των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων, μείωση της αγοραστικής δύναμης του καταναλωτικού κοινού με αποτέλεσμα την μείωση των επενδύσεων ένεκα της ακριβότερης αγοράς χρήματος και της μικρότερης ζήτησης των προϊόντων. Η αβεβαιότητα που προκαλεί η αύξηση της τιμής του πετρελαίου δημιουργεί βεβιασμένες πολιτικές επενδύσεων σε κλάδους που είναι λιγότεροι εξαρτημένοι από το πετρέλαιο ώστε να μην επιτυγχάνεται η αύξηση της παραγωγικότητας και ως εκ τούτου και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Όπως συνεπάγεται μια αύξηση της τιμής του πετρελαίου οδηγεί σε ένα «ντόμινο» οικονομικών εξελίξεων που δεν γίνεται να αφήσουν κανένα αδιάφορο από τον καταναλωτή μέχρι τον τραπεζίτη και επενδυτή, γι' αυτό άλλωστε το κόστος του πετρελαίου παρακολουθείται στενά.

3.2 Η στενή δημοσιονομική πολιτική και τα αποτελέσματα από το πετρέλαιο

Κατά την άποψη μας η αύξηση των έμμεσων φόρων για δημοσιονομικούς λόγους δεν επιφέρει πάντα αύξηση των εσόδων του κράτους αλλά μπορεί και μείωση αυτών όταν δεν υπάρχει ανταπόκριση από το καταναλωτικό κοινό αγοράς αυτού. Για παράδειγμα το πρόγραμμα του οικονομικού επιτελείου στέφθηκε υπό απόλυτη αποτυχία με την αύξηση φόρου στο πετρέλαιο θέρμανσης, καθώς βούλιαξε τα κρατικά έσοδα, όπως φανερώνουν τα επίσημα στοιχεία του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους στον προϋπολογισμό. Ειδικότερα τη σεζόν 2012- 2013 την πρώτη φορά

που εφαρμόστηκε ο αυξημένος φόρος στο πετρέλαιο καταγράφηκε απώλεια εσόδων 300 εκατ. ευρώ και μείωση της κατανάλωσης πετρελαίου θέρμανσης 71% σε σύγκριση με την σεζόν 2011-2012 , δηλαδή πριν την εφαρμογή του αυξημένου φόρου στο πετρέλαιο. Επιπροσθέτως την σεζόν 2013-2014 καταγράφηκε μείωση στην κατανάλωση κατά 66,6% σε σύγκριση με την σεζόν 2011-2012 και τα έσοδα κινήθηκαν κάτω του στόχου του προγράμματος οικονομικής πολιτικής . Λόγω τις μεγάλης αύξησης των τιμών του πετρελαίου θέρμανσης κατέστη απαραίτητο η δημιουργία ενός μέτρου που να βοηθήσει τα χαμηλότερα οικονομικά στρώματα .Η κεντρική διοίκηση αποφάσισε να χορηγήσει το επίδομα θέρμανσης . Οι δικαιούχοι και κριτήρια χορήγησης του επιδόματος θέρμανσης είναι τα παρακάτω:

- Άγαμοι με εισόδημα έως 30.000 ευρώ και έγγαμοι με εισόδημα έως 40.000 ευρώ, προσαυξανόμενο κατά 3.000 ευρώ για κάθε παιδί (43.000 ευρώ για οικογένεια με ένα παιδί και 46.000 ευρώ για οικογένεια με δύο παιδιά).
- Οι άγαμοι χάνουν το επίδομα αν έχουν περιουσία άνω των 200.000 ευρώ, ενώ οι έγγαμοι αν το άθροισμα των ακινήτων τους ξεπερνά τις 300.000 ευρώ.
- Δεν δικαιούται επίδομα θέρμανσης όποιος έχει αυτοκίνητο με κινητήρα άνω των 3.000 κυβικών εκατοστών.
- Στα 120 τετραγωνικά μέτρα ανέρχεται η μέγιστη επιφάνεια του ακινήτου για την οποία μπορεί να επιδοτηθεί κάποιος φορολογούμενος.

Τα κριτήρια που τέθηκαν και καθόρισαν τους δικαιούχους κατά την άποψη μου περιλαμβάνουν μεγάλη γκάμα του πληθυσμού.

ΜΕΡΟΣ 2: ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

1.1 Η τιμή του πετρελαίου ως πολιτικό όπλο

Τον Αύγουστο του 1973 ο τότε πρόεδρος της Αιγύπτου, Ανουάρ Σαντάτ, επισκέφτηκε μυστικά την πρωτεύουσα της Σαουδικής Αραβίας και συνάντησε τον πρίγκιπα Φαϊζάλ. Ετοιμαζόταν για πόλεμο με το Ισραήλ και ήθελε να χρησιμοποιήσει η Σαουδική Αραβία το πιο ισχυρό όπλο της, το πετρέλαιο. Ως τότε, ο Φαϊζάλ δεν ήθελε να χρησιμοποιήσουν οι αραβικές χώρες-μέλη του ΟΠΕΚ «το όπλο του πετρελαίου». Τον Οκτώβριο του 1973, όταν ο αραβοϊσραηλινός πόλεμος είχε ξεσπάσει, οι αραβικές πετρελαιοπαραγωγοί χώρες αύξησαν τις τιμές, μείωσαν την παραγωγή και επέβαλαν εμπάργκο στις εξαγωγές πετρελαίου για να τιμωρήσουν τις ΗΠΑ που είχαν στηρίξει το Ισραήλ. Χωρίς τη Σαουδική Αραβία, το εμπάργκο δεν θα είχε αντέξει. Σήμερα η Σαουδική Αραβία (βασιλείο του Σαούδ) χρησιμοποιεί και πάλι το «όπλο του πετρελαίου», αλλά αντί να εξωθεί ανοδικά τις τιμές και να μειώνει την παραγωγή, κάνει το αντίστροφο. Αντιμέτωπη με μια διολίσθηση των τιμών του πετρελαίου από τον Ιούνιο, το βασίλειο των Σαούδ αρνήθηκε να μειώσει την παραγωγή. Ηγήθηκε, αντιθέτως, της προσπάθειας να πεισθεί ο ΟΠΕΚ να μη μειώσει την παραγωγή στην τελευταία σύνοδο του καρτέλ στις 27 Νοεμβρίου. Δεν μπορεί να αγνοήσει κανείς τις επιπτώσεις της πολιτικής των Σαούδ: το Brent ήτοι η τιμή κατά βαρέλι έχει

υποχωρήσει από τα 112 δολάρια στα οποία βρισκόταν τον Ιούνιο σε περίπου 65 δολάρια προ ημερών. «Για ποιο λόγο θέλουν οι ΗΠΑ και ορισμένοι σύμμαχοί τους να οδηγήσουν σε χαμηλά επίπεδα το πετρέλαιο;» αναρωτήθηκε ρητορικά προ ημερών ο πρόεδρος της Βενεζουέλας, Νίκολας Μαδούρο. Και η απάντηση, που έδωσε μόνος του: «Για να πλήξουν τη Ρωσία». Αυτό είναι εν μέρει αληθές, αλλά το παιχνίδι του Ριάντ (πρωτεύουσα Σαουδικής Αραβίας) είναι πιο περίπλοκο. Το βασίλειο έχει δύο στόχους: προσπαθεί να εξωθήσει έξω από την αγορά την αμερικανική βιομηχανία σχιστολιθικού πετρελαίου, που για να παραμείνει ανταγωνιστική έναντι της συμβατικής παραγωγής πρέπει το πετρέλαιο να έχει υψηλές τιμές. Παράλληλα, οι Σαούδ τιμωρούν τη Ρωσία και το Ιράν που στήριξαν τον Μπασάρ αλ Ασαντ στον εμφύλιο της Συρίας. Ενώ η Σαουδική Αραβία και το Κατάρ εξοπλίζουν πολλές από τις αντιπολιτευόμενες δυνάμεις, το Ιράν και σε μικρότερο βαθμό η Ρωσία παρέχουν όπλα και χρηματοδοτούν τον Ασαντ. Από την εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ το 2003, τα παραδοσιακά κέντρα δυνάμεων στον αραβικό κόσμο, Αίγυπτος, Σαουδική Αραβία και άλλες χώρες του Κόλπου, έχουν ενοχληθεί από την αυξανόμενη επιρροή του Ιράν: τις πυρηνικές του φιλοδοξίες, την επιρροή του στην κυβέρνηση του Ιράκ, τη στήριξή του σε οργανώσεις όπως η Χεζμπολάχ και η Χαμάς και τη συμμαχία του με τη Συρία. Τώρα ο εμφύλιος στη Συρία έχει εξελιχθεί σε πλήρη πόλεμο αντιπροσώπων του Ιράν με τη Σαουδική Αραβία. Η Ρωσία και το Ιράν εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη σταθερότητα των τιμών του πετρελαίου. Πολλοί οικονομολόγοι υπολογίζουν ότι για να καλύψει τις δημοσιονομικές της ανάγκες η Ρωσία, πρέπει η τιμή του πετρελαίου να κυμαίνεται στα 100 δολάρια το βαρέλι. Αντιμέτωπο, άλλωστε, με τις κυρώσεις της Δύσης και την οικονομική απομόνωση, το Ιράν χρειάζεται ακόμη υψηλότερες τιμές. Στις 30 Νοεμβρίου και ως αποτέλεσμα της απόφασης του ΟΠΕΚ να μην αυξήσει την παραγωγή, το νόμισμά του σημείωσε πτώση σχεδόν 6%. Το βασίλειο των Σαούδ εκτιμά πως μπορεί να προστατευθεί από τον αντίκτυπο της πτώσης των τιμών. Έχει πάντα τη δυνατότητα να αυξήσει την παραγωγή ή να επιστρατεύσει τμήμα από τα συναλλαγματικά του διαθέσιμα, ύψους 750 δις. δολαρίων. Διακινδυνεύει, όμως, να δώσει το εναρκτήριο λάκτισμα για έναν πετρελαϊκό πόλεμο με τη Ρωσία και το Ιράν, έναν πόλεμο που θα κερδίσει βραχυπρόθεσμα. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε, πάντως, να προκαλέσει μια ανάφλεξη που να ξεφύγει εκτός ελέγχου.

1.2 Ο μεγάλος ρυθμιστής της τιμής του πετρελαίου ο ΟΠΕΚ

Ο Οργανισμός πετρελαιοπαραγωγών εξαγωγών Χωρών, περισσότερο γνωστός ως ΟΠΕΚ, (από τα αρχικά του τίτλου του στην αγγλική απόδοση: Organization of the Petroleum Exporting Countries, OPEC) είναι σήμερα ένας διεθνής οικονομικός οργανισμός.

Δημιουργήθηκε στη Βαγδάτη (Ιράκ) το 1960 από τις χώρες Ιράν, Ιράκ, Κουβέιτ, Σαουδική Αραβία και Βενεζουέλα. Πρωτοστάτες της δημιουργίας αυτού ήταν ο τότε Σάχης της Περσίας και ο τότε Βασιλιάς της Σαουδικής Αραβίας.

Πρωταρχικοί στόχοι και σκοποί αυτού του διεθνούς οργανισμού ήταν η καθιέρωση ενιαίας πετρελαϊκής πολιτικής μεταξύ των κρατών μελών και ο προσδιορισμός των ευμενέστερων μέτρων προστασίας των συμφερόντων τους με σταθεροποιητικές τιμές της διεθνούς αγοράς σε μια προοπτική

αφενός αποφυγής βλαβερών συνεπειών για τα ίδια μέλη - κράτη και αφετέρου σε μία δίκαιη και ομαλή πετρελαϊκή βιομηχανική ανάπτυξη.

Από το 1985 τον ΟΠΕΚ συγκροτούν οι παρακάτω χώρες - μέλη, 12 τον αριθμό: Ανγκόλα, Αλγερία, Γκαμπόν Ισημερινός, Ιράκ, Ιράν, Κατάρ, Κουβέιτ, Λιβύη, Νιγηρία, Σαουδική Αραβία και Βενεζουέλα. Από τότε ο Οργανισμός παραμένει ανοικτός και για οποιαδήποτε άλλα πετρελαιοπαραγωγά κράτη, χωρίς να αποκλείεται κανένα, ανεξάρτητα πολιτικού καθεστώτος, θρησκείας, γεωγραφικού χώρου και εφόσον διατηρεί βασικά αντίστοιχα συμφέροντα των ήδη Χωρών - μελών. Η Έδρα του ΟΠΕΚ βρίσκεται στη Βιέννη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

2.1 Στο χαμηλότερο επίπεδο από το 2004 υποχωρεί το πετρέλαιο Brent

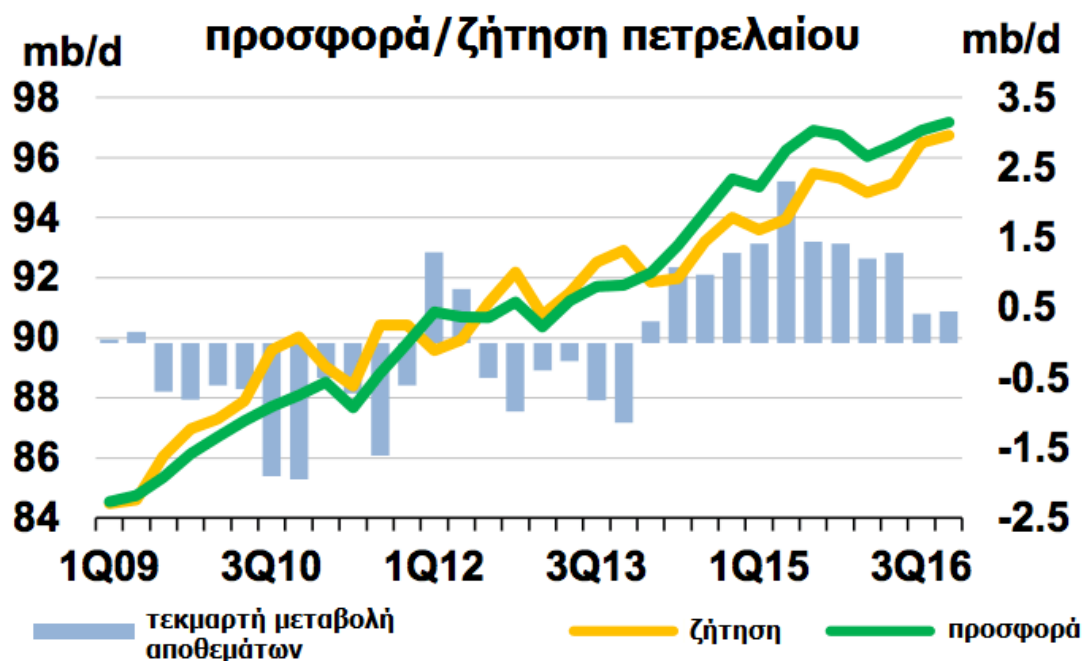

Στο χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων τουλάχιστον 11 ετών υποχώρησαν οι τιμές του αργού Brent, λόγω της αύξησης της προσφοράς στις διεθνείς αγορές που αναμένεται να ξεπεράσει τη ζήτηση και την επόμενη χρονιά. Τα προθεσμιακά συμβόλαια Brent υποχωρούσαν στα 36,20 δολάρια το βαρέλι, έχοντας νωρίτερα καταγράψει πτώση κατά 2 % στα 36,05 δολάρια το βαρέλι, στα χαμηλότερα επίπεδα από τον Ιούλιο του 2004. Τα προθεσμιακά συμβόλαια του Brent έχουν υποχωρήσει άνω του 18,5 % αυτό το μήνα, καταγράφοντας τη μεγαλύτερη πτώση τους από την κατάρρευση της αμερικανικής τράπεζας Lehman Brothers τον Οκτώβριο του 2009. Τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης του αμερικανικού πετρελαίου υποχωρούσαν κατά 33 σεντς στα 34,40 δολάρια το βαρέλι, στα χαμηλότερα επίπεδά τους από το 2009. Ενδεικτικά καταγράφω τα όσα σχολίασε ο Όλε Χάνσεν, υψηλόβαθμο στέλεχος της Saxo Ban, "Πραγματικά, δεν θα ήθελα να είμαι στη θέση ενός εξαγωγέα πετρελαίου καθώς κινούμαστε προς το 2016. Δεν φαίνεται ακριβώς σαν να υπάρχει άμεσα φως στο τέλος του τούνελ",

2.2 Η πραγματική κατάσταση της αγοράς πετρελαίου

Τα δυο τελευταία χρόνια, οι τιμές πετρελαίου παγκοσμίως βρίσκονται σε ελεύθερη πτώση και κανείς δεν δείχνει να γνωρίζει πότε θα αντιστραφεί αυτή η κατάσταση. Τον Ιούνιο του 2014 ένα βαρέλι πετρελαίου Brent στοίχιζε 110 δολάρια. Στις αρχές του 2015 η τιμή είχε υποχωρήσει στα 60 δολάρια. Σήμερα η τιμή είναι περίπου 30 δολάρια, ένα επίπεδο που είχε να βρεθεί από το 2003. Πρόκειται για μια τρομακτική πτώση. Η δυναμική που είναι υπεύθυνη για τη πτωτική αυτή πορεία του μαύρου χρυσού φαίνεται στο ακόλουθο γράφημα, το οποίο περιλαμβάνεται στην ετήσια έκθεση για την αγορά πετρελαίου της Διεθνούς Επιτροπής Ενέργειας. Από τα μέσα του 2014, παράγεται πολύ περισσότερο πετρέλαιο παγκοσμίως από τη συνολική ζήτηση. Η προσφορά παραμένει πολύ υψηλότερη από τη ζήτηση, κατά συνέπεια οι τιμές έχουν καταρρεύσει.

2.3. Σύντομο χρονικό της ανόδου και της πτώσης των τιμών πετρελαίου

Δεν συνέβαινε πάντοτε αυτό, βέβαια. Μεταξύ 2010 και 2014, όπως μπορείτε να δείτε παραπάνω, η ζήτηση για πετρέλαιο αυξανόταν παγκοσμίως, καθώς οι χώρες ανέκαμπταν από τη χρηματοπιστωτική κρίση, αλλά η παγκόσμια παραγωγή δεν κατάφερνε να ανταποκριθεί. Πολλά από τα παλαιότερα κοιτάσματα στέρευαν. Οι συγκρούσεις σε μέρη όπως η Λιβύη και το Ιράκ περιόριζαν τη προσφορά. Οι χώρες αναγκάστηκαν να χρησιμοποιήσουν τα αποθέματα τους και οι τιμές εκτοξεύθηκαν στα 100 δολάρια περίπου. Οι υψηλές αυτές τιμές, ωστόσο, είχαν ως αποτέλεσμα ολόένα και περισσότεροι παραγωγοί στις ΗΠΑ να χρησιμοποιήσουν καινοτόμες τεχνικές υδραυλικής διάσπασης και οριζοντίου άντλησης προκειμένου να εκμεταλλευτούν τεράστιες ποσότητες πετρελαίου από σχιστολιθικά πετρώματα σε

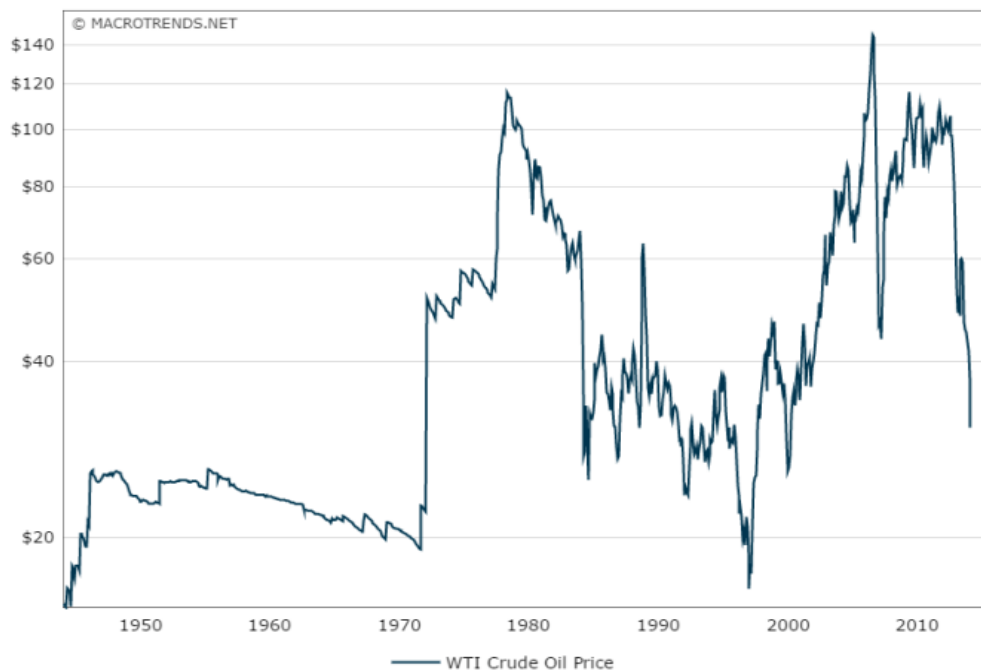
μέρη όπως η Βόρεια Ντακότα και το Τέξας. Οι τεχνικές αυτές, που συνηθίζεται να ονομάζονται «fracking», είχαν ως αποτέλεσμα το διπλασιασμό της αμερικανικής παραγωγής αργού πετρελαίου από το 2010 και μετά.

Κάποια στιγμή, η προσφορά κάλυψε τη ζήτηση και αργότερα τη ξεπέρασε. Και μετά ακολούθησε το κραχ. Έως τα μέσα του 2014, η παγκόσμια ζήτηση είχε αρχίσει να επιβραδύνεται. Η Ευρώπη εξακολουθούσε να ταλαιπωρείται από τη κρίση της Ευρωζώνης. Η οικονομία της Κίνας είχε αρχίσει να παραπατάει. Αλλά οι ΗΠΑ εξακολουθούσαν να παράγουν ολοένα και περισσότερο πετρέλαιο. Το Ιράκ και η Λιβύη είχαν αρχίσει επίσης να παράγουν περισσότερο πετρέλαιο. Κατά συνέπεια, οι τιμές άρχισαν να διολισθαίνουν. Στο σημείο εκείνο πολλοί περίμεναν ότι η Σαουδική Αραβία και οι άλλοι παραγωγοί του ΟΠΕΚ θα περιορίσουν τη δική τους παραγωγή προκειμένου να στηρίξουν τις τιμές, όπως είχαν κάνει πολλές φορές κατά το παρελθόν. Μεταξύ των αναλυτών της αγοράς επικρατούσε η άποψη ότι η Σαουδική Αραβία χρειαζόταν τιμές άνω των 100 δολαρίων για να ισοσκελίσει τον προϋπολογισμό της.

Περιέργως, κάτι τέτοιο δεν συνέβη. Η Σαουδική Αραβία αποφάσισε να αυξήσει τη παραγωγή της προκειμένου να διατηρήσει το μερίδιό της στην αγορά, ελπίζοντας ότι η επακόλουθη πτώση των τιμών θα συντρίψει τους Αμερικανούς παραγωγούς που χρησιμοποιούσαν τις νέες τεχνικές εξόρυξης υψηλού κόστους. Τότε τα πράγματα έγιναν ακόμα πιο ενδιαφέροντα.

Από τότε που η Σαουδική Αραβία αποφάσισε να διατηρήσει τα επίπεδα της παραγωγής της στα τέλη του 2014, οι τιμές δεν σταμάτησαν να καταρρέουν, σε μεγάλο βαθμό επειδή η προσφορά παρέμεινε σταθερή και, αντιθέτως, η ζήτηση ήταν ασθενέστερη της αναμενόμενης.

Οι Αμερικανοί παραγωγοί αποδείχθηκε πως ήταν πολύ περισσότερο προσαρμοστικοί στις χαμηλές τιμές πετρελαίου από ότι περίμεναν οι Σαουδάραβες, με τις εταιρείες να περιορίζουν τα κόστη και να αυξάνουν τη παραγωγικότητα τους προκειμένου να συνεχίσουν να αντλούν πετρέλαιο. Πρόσφατα, η αμερικανική παραγωγή σταμάτησε να αυξάνεται, αλλά η υποχώρηση ήταν λιγότερο έντονη από ότι αναμενόταν αρχικώς. Το Ιράκ σχεδόν διπλασίασε τη παραγωγή του από το 2014 καθώς ανακάμπτει από τις τοπικές συγκρούσεις. Χάρη στη συμφωνία με τις ΗΠΑ για το ατομικό του πρόγραμμα, το Ιράν αναμένεται να αρχίσει να εξάγει περισσότερο πετρέλαιο σύντομα, προσθέτοντας περαιτέρω στην υπάρχουσα υπερπροσφορά. Εν τω μεταξύ, οι μεγάλες αναδυόμενες οικονομίες όπως η Κίνα και η Βραζιλία δείχνουν να επιβραδύνονται, βάζοντας φρένο στη κατανάλωση πετρελαίου. Αυτή είναι η επικρατούσα δυναμική. Όσο η προσφορά υπερκαλύπτει με διαφορά τη ζήτηση, οι τιμές πετρελαίου θα παραμένουν σχετικά χαμηλά. Αυτές οι χαμηλές τιμές έχουν πολλών ειδών παρενέργειες σε διάφορα μέρη του κόσμου. Οι οδηγοί σε ΗΠΑ, Ευρώπη, Ιαπωνία και αλλού ξαφνικά πληρώνουν λιγότερο για βενζίνη, κάτι που σημαίνει ότι διαθέτουν περισσότερα χρήματα για να τα ξοδέψουν σε άλλα αγαθά. Πολλοί υποστηρίζουν ότι οι χαμηλές τιμές πετρελαίου έχουν βοηθήσει στη τόνωση της αμερικανικής οικονομίας. Οι παραγωγοί πετρελαίου όπως η Σαουδική Αραβία και η Ρωσία, εν τω μεταξύ, πασχίζουν να ισοσκελίσουν τους προϋπολογισμούς τους και αντιμετωπίζουν ένα μεγάλο πλήγμα στα έσοδα τους. Οι πετρελαϊκές εταιρείες βλέπουν τα κέρδη τους να εξατμίζονται. Τα οχήματα SUV ξαναέρχονται στη μόδα. Και ούτω καθεξής.

2.4 Πρόβλεψη για ιστορικό χαμηλό

Η τιμή του πετρελαίου θα μπορούσε να πέσει προς τα 20 δολάρια το βαρέλι, εάν η Κίνα προσπαθήσει να υποτιμήσει γρήγορα το νόμισμά της, ανακοίνωσε η Morgan Stanley .

Η επιβράδυνση στην Κίνα, η ανάπτυξη της οποίας είχε επιφέρει αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης πετρελαίου μέσα στην περασμένη δεκαετία, έχει προκαλέσει προβληματισμούς σχετικά με επιβράδυνση της κατανάλωσης εξαιτίας υπερπροσφοράς- ακόμα και μετά την πτώση 70% των τιμών κατά τους τελευταίους 18 μήνες.

Αν και οι προσπάθειες για την περαιτέρω αποδυνάμωση του κινεζικού νομίσματος θα βοηθούσαν στην ενίσχυση της, βασιζόμενης στις εξαγωγές της οικονομίας της, θα καθιστούσε τις εισαγωγές πετρελαίου και άλλων ειδών/ εμπορευμάτων που κοστολογούνται σε δολάρια ακριβότερες, πιθανώς πλήττοντας ακόμα περισσότερο τη ζήτηση. «Αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε άλλον έναν γύρο αποδυνάμωσης εμπορευμάτων, στέλνοντας το πετρέλαιο στα 20 δολάρια» εκτιμούν οι αναλυτές της Morgan Stanley. Το μπρεντ έπεσε σε νέα χαμηλά, στα 31,96 το βαρέλι, ένα επίπεδο το οποίο είχε σημειωθεί ξανά τον Απρίλιο του 2004. Η Morgan Stanley «βλέπει» τιμή 49 δολαρίων ανά βαρέλι για το μπρεντ κατά το 2016- το χαμηλότερο ετήσιο μ.ο από το 2004. Γενικότερα, οι τιμές του πετρελαίου έπεσαν κάτω από τα 32 δολάρια το βαρέλι για πρώτη φορά μέσα σε 12 χρόνια, με το ελαφρό αργό να πέφτει στα 31,20 δολάρια (New York Mercantile Exchange). Υπογραμμίζεται πως η διεθνής προσφορά αργού αναμένεται να αυξηθεί, εάν και εφόσον αρθούν κυρώσεις σε βάρος του Ιράν, επιτρέποντας στη χώρα να αυξήσει τις εξαγωγές της. Όπως σημειώνεται σε δημοσίευμα του Bloomberg, το πετρέλαιο είναι συνδεδεμένο με το δολάριο, και πιθανή άνοδος/ υπερτίμησή του, θα μπορούσε να μειώσει την τιμή στα προαναφερθέντα χαμηλά επίπεδα. «Δεδομένης της συνεχιζόμενης ανόδου του δολαρίου, σενάρια τιμών πετρελαίου 20-25 δολαρίων είναι δυνατά απλά και μόνο λόγω του συναλλάγματος. Το αμερικανικό δολάριο και μη θεμελιώδεις παράγοντες συνεχίζουν να καθορίζουν τις τιμές του πετρελαίου».

Σημειώνεται πως η Morgan Stanley δεν είναι η πρώτη που προβλέπει πτώση στα 20 δολάρια ανά βαρέλι, αλλά για λόγους διαφορετικούς από άλλες τράπεζες. Η Goldman Sachs Group Inc είχε εκτιμήσει ότι υπάρχει περίπτωση να φτάσουν στα όρια τους οι δεξαμενές, πιέζοντας το αργό πετρέλαιο σε επίπεδα που απαιτούνται για να περιοριστεί η παραγωγή. Υπογραμμίζεται πως ένας από τους μεγάλους χαμένους από την πτώση των τιμών του πετρελαίου είναι η Ρωσία - ένας από τους μεγαλύτερους εξαγωγείς. Αντίστοιχα πλήττεται και η Βενεζουέλα. Όσον αφορά στις πετρελαιοπαραγωγές χώρες Κόλπου, που παρέχουν τη «μερίδα του λέοντος» (με τη Σαουδική Αραβία να κρατά την παραγωγή στα ίδια υψηλά επίπεδα), θεωρείται ότι πρόκειται για μια στρατηγική η οποία στόχο έχει να πλήξει τους άλλους, μικρότερους «παίκτες» - ειδικά από τη στιγμή που στη «σκακιέρα» εισέρχεται το Ιράν, μετά την επίτευξη συμφωνίας για το πυρηνικό του πρόγραμμα, η οποία συνοδεύεται από άρση κυρώσεων. Γενικότερα, αναλυτές εκτιμούν ότι η Σαουδική Αραβία μακροπρόθεσμα επωφελείται, καθώς μπορεί να «αντέξει» τις χαμηλές τιμές περισσότερο από τους ανταγωνιστές, ασκώντας τους παράλληλα πίεση, από τη στιγμή που κάποιοι εξ αυτών (Ιράν, Ρωσία) αποτελούν και γεωπολιτικούς της αντιπάλους.

2.5 Ποιοι είναι οι παράγοντες που ωθούν στην πτώση της τιμής

Το ζήτημα του ποιος κερδίζει και το ποιος χάνει από την παρούσα κατάσταση (την Τρίτη οι τιμές του αμερικανικού ελαφρού αργού και του μπρεντ κινούνταν γύρω στα 30 δολάρια) διαμορφώνονταν έχει τεθεί στο μικροσκόπιο αναλυτών και ΜΜΕ ανά τον κόσμο- ωστόσο, όπως επισημαίνουν πηγές της ελληνικής ενεργειακής αγοράς, το «παιχνίδι» έχει να κάνει περισσότερο όχι με το ποιος κερδίζει, όσο με το ποιος χάνει λιγότερο, καθώς πρόκειται επί της ουσίας για ένα «παιχνίδι αντοχής». Σε ανάλυση της Stratfor σχετικά με τους κερδισμένους και τους χαμένους ενός κόσμου με φθινό πετρέλαιο, επισημαίνεται για άλλη μια φορά ότι βασικός παράγων είναι το θέμα της επιβράδυνσης της κινεζικής οικονομίας – με φόβους για μείωση της ζήτησης. Παράλληλα, ο σχετικά ήπιος χειμώνας στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική έχει μειώσει την εποχιακή κατανάλωση φυσικού αερίου και πετρελαίου θέρμανσης, ενώ στην «αρένα» αναμένεται να εισέλθει εκ νέου το ιρανικό πετρέλαιο, μετά την επίτευξη συμφωνίας για το πυρηνικό πρόγραμμα της Τεχεράνης. Επίσης, ο ΟΠΕΚ έχει υποδείξει ότι δεν πρόκειται να μειώσει την παραγωγή, ενώ οι ΗΠΑ από πλευράς τους, σημειώνουν επίσης αξιόλογες επιδόσεις, παρά την αυξημένη πίεση σε πολλούς Αμερικανούς παραγωγούς.

Υπενθυμίζεται πως το πετρέλαιο είναι το πλέον σημαντικό γεωπολιτικά εμπόρευμα, και οι διακυμάνσεις στην τιμή του έχουν επιπτώσεις και στη διεθνή γεωπολιτική σκακιέρα: Μεταξύ του 2011 και του 2014, οι μεγάλες πετρελαιοπαραγωγές χώρες προσαρμόστηκαν στο δεδομένο της τιμής γύρω και πάνω από τα 100 δολάρια το βαρέλι, διαμορφώνοντας ανάλογα τους προϋπολογισμούς τους. Για τις χώρες αυτές,

οι τελευταίοι 18 μήνες αποτελούν μια μακρά περίοδο φθοράς- και τα προβλήματα αναμένεται να ενταθούν. Ακόμη στην όλη «εξίσωση» θα έπρεπε να επισημανθεί πως κάποια επιρροή ασκεί και ο παράγοντας του λαθρεμπορίου πετρελαίου από το Ισλαμικό Κράτος (ISIS), που έχει υπογραμμιστεί επανειλημμένα τους τελευταίους μήνες, ειδικά μετά την κατάρριψη του ρωσικού Su-24 από τουρκικά μαχητικά στα σύνορα Τουρκίας- Συρίας, με τη Μόσχα να κατηγορεί ανοιχτά την Τουρκία ότι υποστηρίζει το λαθρεμπόριο από τους τζιχαντιστές.

2.6 «Κερδισμένοι» ή «χαμένοι» ή και «λιγότερο χαμένοι»

Με τους προβληματισμούς για τη συνεχιζόμενη πτώση των τιμών του πετρελαίου να εντείνονται- σε συνδυασμό με το εύθραυστο γεωπολιτικό σκηνικό, όπως αυτό διαμορφώνεται λόγω των εξελίξεων μέσα και πέρα από τη Μέση Ανατολή- το προφανές ερώτημα είναι ποιοι είναι αυτοί που επωφελούνται (εάν επωφελούνται) και ποιοι αυτοί που ζημιώνονται περισσότερο από τον καταποντισμό του «μαύρου χρυσού». Επίσης, στην παρούσα «εξίσωση», όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, δεν γίνεται να παραλειφθεί το πόσο και πώς επηρεάζεται η χώρα μας, καθώς, ακόμα και αν σε καμία περίπτωση η Ελλάδα δεν αποτελεί επί της παρούσης μεγάλο «παίκτη» στον χώρο, ο τομέας των υδρογονανθράκων παρουσιάζεται εδώ και καιρό ως ένας από τους πλέον πολλά υποσχόμενους για την κλυδωνιζόμενη ελληνική οικονομία. Ωστόσο, αυτή η προοπτική – της αξιοποίησης των όποιων υδρογονανθράκων ως μια εκ των «ατμομηχανών» για έξοδο από την κρίση- φαίνεται και αυτή να απειλείται, ειδικά λαμβάνοντας υπόψιν προβλέψεις όπως οι πρόσφατες της Morgan Stanley, σύμφωνα με τις οποίες δεν είναι απίθανο η τιμή του βαρελιού να πέσει ακόμα και στα 20 δολάρια εντός του προσεχούς μέλλοντος.

Η λίστα με τις πετρελαιοπαραγωγές χώρες που επηρεάζονται περισσότερο από την

πτώση των τιμών του πετρελαίου, όπως υποδεικνύονται από τη Stratfor, περιλαμβάνει τον Καναδά, τις ΗΠΑ, την Κολομβία, τη Βενεζουέλα, το Εκουαδόρ, τη Βραζιλία, τη Νορβηγία, τη Λιβύη, την Αλγερία, τη Νιγηρία, την Ανγκόλα, το Ιράν, το Ομάν, το Αζερμπαϊτζάν, το Ιράκ, τη Σαουδική Αραβία, το Κουβέιτ, το Μπαχρέιν, το Κατάρ, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Καζακστάν, τη Ρωσία, τη Μαλαισία, την Ινδονησία και το Μπρουνέι.

I. Ποιες πρώην σοβιετικές δημοκρατίες πλήττονται περισσότερο

Μεταξύ αυτών που φαίνονται να χάνουν τα περισσότερα βρίσκονται η Ρωσία, το Καζακστάν και το Αζερμπαϊτζάν- άλλωστε η Ρωσία αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους παραγωγούς πετρελαίου στον κόσμο, με την οικονομία της να βασίζεται πάρα πολύ στην ενέργεια, με τα έσοδα από τον συγκεκριμένο τομέα να αποτελούν άνω του μισού του παρόντος προϋπολογισμού (αλλά δεδομένης τιμής στα 50 δολάρια το βαρέλι). Για να αντέξει, η ρωσική κυβέρνηση θα πρέπει να προβεί σε δραστικά μέτρα (με πιθανές περικοπές στον προϋπολογισμό). Αναλογιστείτε ότι ο ρώσικος προϋπολογισμός του 2015 προέβλεπε τιμή πετρελαίου στα 50 δολάρια το βαρέλι. Με την τιμή να μην ξεπερνά τα 35-37 δολάρια είναι λογικό το ΔΝΤ να προβλέπει συρρίκνωση του ΑΕΠ της Ρωσίας κατά 3,8% για το 2015 και περαιτέρω μείωση 0,6% το 2016.

Σημειώνεται πως οι σχέσεις της Μόσχας με τη Δύση βρίσκονται σε «περίεργο» σημείο, ενώ επίσης αναμένονται βουλευτικές εκλογές τον Σεπτέμβριο, οπότε και οι επιπτώσεις από πιθανές περικοπές μπορεί να είναι επώδυνες για τη Ρωσία. Τα διλήμματα στο Καζακστάν και στο Αζερμπαϊτζάν είναι αντίστοιχα με αυτά της Ρωσίας.

II. Ποιοι επηρεάζονται περισσότερο σε Μέση Ανατολή- Βόρεια Αφρική

Όσον αφορά στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική, η Αλγερία, το Ιράκ και το Ιράν και οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου θα δεχτούν τη μεγαλύτερη πίεση. Βάσει εκτιμήσεων του ΔΝΤ, οι προϋπολογισμοί της Σαουδικής Αραβίας «απαιτούν» 98,3 δολάρια το βαρέλι, ενώ του Μπαχρέιν και του Ομάν 89,8 και 96,8 δολάρια αντίστοιχα. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση, οι χώρες του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου θεωρείται πως είναι σε θέση να «αντέξουν την καταιγίδα» των χαμηλών τιμών, λόγω χαμηλού χρέους και υψηλών συναλλαγματικών αποθεμάτων- και ως εκ τούτου εκτιμάται πως πρόκειται για μια στρατηγική από πλευράς τους με στόχο τον «εκτοπισμό» των ανταγωνιστών τους μέσω μιας «κούρσα αντοχής».

Βασικός παράγων εδώ είναι η Σαουδική Αραβία: Πολλοί αναλυτές πλέον επισημαίνουν ότι το βασίλειο του Οίκου των Σαούντ ίσως να μην είναι το ίδιο σταθερά όσο πιστευόταν μέχρι πρόσφατα, τόσο λόγω πιθανών αναταραχών που μπορεί να προκύψουν στο εσωτερικό (λόγω περικοπών σε προϋπολογισμούς) όσο και λόγω των αλλαγών στο τοπικό γεωπολιτικό σκηνικό, με την «επιστροφή» του παραδοσιακού αντιπάλου, Ιράν, στην «σκακιέρα». Για τη χώρα της αραβικής χερσονήσου το πετρέλαιο αποτελεί την πηγή του 75% των κρατικών εσόδων. Το 2015 η κυβέρνηση ανακοίνωσε έλλειμμα 100 δις δολαρίων και προανήγγειλε σκληρά μέτρα λιτότητας για το 2016.

Για τους αναλυτές τα προβλήματα της οικονομίας της Σαουδικής Αραβίας αποτελούν ένα παράδειγμα πως ακόμα και για μια χώρα όπου η άντληση και η παραγωγή του πετρελαίου είναι εξαιρετικά φτηνή υπόθεση, αυτό από μόνο του δεν επαρκεί για την οικονομική ανάπτυξη αν δε συνοδεύεται από υψηλές τιμές στο βαρέλι.

Όσον αφορά στις υπόλοιπες χώρες, σημαντικά προβλήματα ενδέχεται να αντιμετωπίσει η Αλγερία, καθώς και το Ιράκ του οποίου Οι χαμηλές τιμές του πετρελαίου έχουν γονατίσει την οικονομία της χώρας που μάλιστα χρειάζεται πόρους για να χρηματοδοτήσει τον πόλεμο ενάντια στο ISIS. Μάλιστα, το πρόβλημα γίνεται ακόμα πιο σαφές αν συνυπολογίσει κανείς πως η αύξηση της παραγωγής που σημειώθηκε δεν κατάφερε να ισοφαρίσει τις απώλειες εσόδων από την πτώση της τιμής του πετρελαίου. Το Ιράκ έχει τεράστια πετρελαϊκά αποθέματα όμως είναι απαραίτητο να προχωρήσει σε επενδύσεις προκειμένου να βελτιώσει τις υποδομές άντλησης.

Σχετικά με το Ιράν, αν και εκ πρώτης όψεως οι οιωνοί φαίνονται αίσιοι, υπενθυμίζεται ότι τον Φεβρουάριο αναμένονται εκλογές – και οι χαμηλές τιμές θα αποτελέσουν «βέλη στη φαρέτρα» της αντιπολίτευσης κατά του Ρουχανί, ο οποίος «ποντάρει» στην πορεία των συνομιλιών με τη Δύση.

III. Τι συμβαίνει στη Λατινική Αμερική

Η Βενεζουέλα αναμένεται να πληγεί βαρέως, ενώ υπενθυμίζεται ότι η οικονομία της ήδη αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα, με ετήσιο πληθωρισμό στο 300%. Η χώρα με τα μεγαλύτερα αποθέματα πετρελαίου του πλανήτη, η κυβέρνηση της οποίας για πολλά χρόνια χρησιμοποιούσε τα χρήματα από το πετρέλαιο για κοινωνικές παροχές, υπηρεσίες υγείας ακόμα και για κοινωνικά κουπόνια για την αγορά τροφίμων. Αυτή τη στιγμή όμως η οικονομία της βρίσκεται στα όρια της κατάρρευσης. Ο πληθωρισμός ξεπέρασε το 150% το 2015 και αναμένεται να ξεπεράσει το 200% τη φετινή χρονιά. Είδη πρώτης ανάγκης ακόμα και τρόφιμα λείπουν από την αγορά. Άλλωστε αυτή η οικονομική κατάρρευση είχε τις επιπτώσεις της και στο πολιτικό σκηνικό με την αντιπολίτευση να κερδίζει για πρώτη φορά την πλειοψηφία σε κοινοβουλευτικές εκλογές εδώ και 17 χρόνια.

Η Βραζιλία έχει ήδη υποστεί σημαντικά πλήγματα από το σκάνδαλο διαφθοράς στην κρατική Petrobras, που προκαλούν αναταραχές στις αλυσίδες εφοδιασμού και τη χρηματοδότηση των συμβασιούχων, ενώ η εταιρεία εκτιμάται πως θα αναγκαστεί να περιορίσει τα επενδυτικά της σχέδια. Όσον αφορά στο Εκουαδόρ, η κατάσταση θεωρείται ότι θα επηρεάσει τις προεδρικές εκλογές του Φεβρουαρίου του 2017, με διαφαινόμενη «φθορά» του κυβερνώντος συνασπισμού, Alianza Pais.

IV. Πόσο επηρεάζεται η Βόρεια Αμερική

Η Βόρεια Αμερική δέχεται επίσης μεγάλες πιέσεις, ωστόσο η παραγωγή παραμένει στα ίδια επίπεδα τους τελευταίους μήνες (9,2 εκατ. βαρέλια την ημέρα από τον Οκτώβριο). Ωστόσο, η παραγωγή φαίνεται δυνατόν να μειωθεί ξανά. Σε όλη την ήπειρο, είναι σε εξέλιξη πολλά projects, ωστόσο οι εταιρείες δείχνουν να τηρούν στάση αναμονής πριν τα ολοκληρώσουν- καθώς νιώθουν ήδη την πίεση. Καθώς το ιρανικό πετρέλαιο επιστρέφει στην αγορά, πιθανή παραμονή της βορειοαμερικανικής παραγωγής σε υψηλά επίπεδα θα ασκήσει περαιτέρω πίεση στις τιμές. Περισσότερο επηρεάζονται οι παραγωγοί του Καναδά, ενώ δεν είναι λίγοι αυτοί οι οποίοι πλέον

κάνουν λόγο για «μύθο»/ «φούσκα» όσον αφορά στην αναμενόμενη επίδραση/ «επανάσταση» που υποσχόταν ο τομέας του σχιστολιθικού πετρελαίου/ αερίου.

V. Ποιοι πλήττονται περισσότερο στην Υποσαχάρια Αφρική

Στην Υποσαχάρια Αφρική βρίσκονται πολλές μικρές πετρελαιοπαραγωγές χώρες, που αναμένεται να επηρεαστούν σε διάφορα επίπεδα. Ο μεγαλύτερος «παίκτης», η Νιγηρία, θα επηρεαστεί περισσότερο. Σημειώνεται πως η χώρα μπορεί να έχει υπολογίσει «ρεαλιστικά» τιμή στα 38 δολάρια ανά βαρέλι. Ωστόσο ακόμα και με αυτό το δεδομένο, εξακολουθεί να υφίσταται έλλειμμα 11 δισ. στον προϋπολογισμό, οπότε δεν θα αποφευχθούν προβλήματα. Η δεύτερη μεγαλύτερη παραγωγός, Αγγκόλα, δέχεται επίσης πιέσεις, ωστόσο η κυβέρνηση θεωρείται μάλλον σταθερή.

VI. Τι ισχύει σε Ασία- Ειρηνικό

Οι περισσότερες χώρες της Ασίας και του Ειρηνικού είναι μάλλον καταναλωτές παρά παραγωγοί. Εξαιρέσεις αποτελούν η Μαλαισία και η Ινδονησία. Η Μαλαισία θα υποστεί τη μεγαλύτερη πίεση, καθώς πέρυσι περίπου το 20% του κυβερνητικού προϋπολογισμού προήλθε από τα κέρδη της κρατικής πετρελαϊκής Petronas. Καθώς τα έσοδά της μειώθηκαν, η Κουάλα Λουμπόρ αναγκάστηκε να επιβάλει φόρους για να καλύψει το κενό. Ο προϋπολογισμός για το 2016 έχει την Petronas να συνεισφέρει κάτω από το 12%. Εάν συνεχιστεί η πτώση, η χώρα θα πρέπει να βρει νέους τρόπους για να αντλήσει έσοδα, με πιθανότερες άσχημες επιπτώσεις για την κυβέρνηση (σημειώνεται πως ο πρωθυπουργός, Νατζίμπ Ραζάκ, είναι ήδη αντιμέτωπος με το σκάνδαλο 1MDB). Όσον αφορά στην Ινδονησία, οι χαμηλές τιμές

δεν αποτελούν απαραίτητα κακή εξέλιξη (η χώρα εισάγει πετρέλαιο, αλλά εξάγει φυσικό αέριο). Τα έσοδα από το αέριο θα μειωθούν, αλλά οι χαμηλές τιμές πετρελαίου πιθανώς να βοηθήσουν τον πρόεδρο Τζοκόουϊ Ουϊντόντο.

VII. Επωφελείται ή όχι η Ευρώπη

Γενικότερα μιλώντας, οι χαμηλές τιμές αποτελούν εξέλιξη για τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, καθώς είναι εισαγωγείς/ καταναλωτές. Εξαιρεση αποτελεί η Νορβηγία, βασική παραγωγός της ηπείρου, η οικονομία της οποίας αντιμετωπίζει επίσης προβλήματα, που οφείλονται σε σημαντικό βαθμό σε μείωση των επενδύσεων που σχετίζονται με τον πετρελαϊκό τομέα και τις ανάλογες δραστηριότητες στη χώρα. Η ανεργία αυξήθηκε από 3,5% το 2014 στο 4,2% το 2015, ποσοστό που αναμένεται να αυξηθεί ακόμα παραπάνω το 2016. Αν και ο ΟΟΣΑ προβλέπει σταδιακή οικονομική ανάκαμψη στη χώρα μέσα στα δύο επόμενα χρόνια, μπορεί να υπάρξουν προβλήματα σε αυτό λόγω της πορεία των τιμών του πετρελαίου. Σημειώνεται πως η Stratfor εκτιμά ότι οι χαμηλές τιμές πετρελαίου ενδεχομένως να προκαλέσουν μακροπρόθεσμα στην Ευρώπη, καθώς, από τη στιγμή που βοηθούν στη βελτίωση του οικονομικού κλίματος στη Γηραιά Ήπειρο επί της παρούσης, είναι πιθανόν να δημιουργήσουν την ψευδαίσθηση μιας «πραγματικής» οικονομικής ανάκαμψης, τη στιγμή που η πρόοδος που σημειώνεται οφείλεται σε εξωτερικούς παράγοντες. «Αυτή η ψευδαίσθηση θα μπορούσε να προκαλέσει προβλήματα στον Νότο, όπου κάποιες κυβερνήσεις αρχίζουν να επιβραδύνουν τις προσπάθειές τους στις μεταρρυθμίσεις. Ακόμη, οι μειωμένες τιμές πετρελαίου θα μπορούσαν να προκαλέσουν προβλήματα στις προσπάθειες της ΕΚΤ να δημιουργήσει πληθωρισμό στην Ευρωζώνη, ελπίζοντας στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης στο μπλοκ» καταλήγει η Stratfor.

VIII. Επηρεασμός της Ελλάδας

Πηγές της ελληνικής ενεργειακής αγοράς επισημαίνουν ότι η εν λόγω κατάσταση ενδεχομένως να προκαλέσει προβλήματα όσον αφορά στις έρευνες στον τομέα των υδρογονανθράκων που είναι σε εξέλιξη (σε Κατάκολο και Ιωάννινα από την Energean Oil&Gas και από τα ΕΛΠΕ στον Πατραϊκό- όταν υπογράφηκαν οι συμβάσεις οι τιμές βρίσκονταν άνω των 100 δολαρίων), δημιουργώντας προβληματισμούς και όσον αφορά στις έρευνες σε περιοχές που βρίσκονται υπό αξιολόγηση (Άρτα- Πρέβεζα, Αιτωλοακαρνανία και βορειοδυτική Πελοπόννησος), καθώς όταν υποβλήθηκαν οι σχετικές προσφορές, το πετρέλαιο βρισκόταν γύρω στα 65-70 δολάρια. Όπως υπογραμμίζεται, οι εν λόγω εξελίξεις έχουν εντείνει τους προβληματισμούς για τον τομέα των υδρογονανθράκων στη χώρα μας – ο οποίος, όπως προαναφέρθηκε, εθεωρείτο πολλά υποσχόμενος για την ελληνική οικονομία- καθώς δεν είναι βέβαιο κατά πόσον, υπό αυτά τα δεδομένα, τα εν λόγω σχέδια μπορούν να προχωρήσουν απρόσκοπτα. Σημειώνεται ότι η μοναδική παραγωγή πετρελαίου στην Ελλάδα (Πρίνος- Καβάλα, από την Energean) κινείται πλέον κοντά στα 3.000 βαρέλια ημερησίως, αυξημένη 60% σε σχέση με έναν χρόνο πριν. Ωστόσο, ενδεικτικό των επιπτώσεων από τον καταποντισμό των τιμών του «μαύρου χρυσού» είναι το ότι, παρά την αύξηση της παραγωγής, τα έσοδα έχουν μειωθεί: Με 60% αύξηση της παραγωγής στο «exit point» του 2015, τα έσοδα ήταν στα 90.000 δολάρια ημερησίως, τη στιγμή που στο τέλος του 2014 (exit point περίπου 1.900 βαρέλια), τα έσοδα ήταν υψηλότερα, γύρω στα 114.000 δολάρια – και το εύρος του προβλήματος γίνεται καλύτερα αντιληπτό εάν ληφθεί υπόψη και η πτώση του 2014.

Σε σχετικές δηλώσεις του, με αφορμή την πρόσφατη αύξηση της παραγωγής του Πρίνου, ο πρόεδρος της Energean Oil&Gas, Μαθιός Ρήγας, είχε υπογραμμίσει πως, «η κατάρρευση των τιμών του πετρελαίου λειτουργεί αρνητικά, μετριάζει την ικανοποίησή μας και απαγορεύει τους πανηγυρισμούς. Ωστόσο, το αποτέλεσμα μας

ενθαρρύνει να συνεχίσουμε την προσπάθεια, προχωρώντας στις επόμενες γεωτρήσεις στην περιοχή, προκειμένου να διασφαλίσουμε για τουλάχιστον μια δεκαπενταετία ακόμη την λειτουργία του Πρίνου και, βεβαίως, την απασχόληση των εργαζομένων, οι οποίοι έχουν υπερβεί τους 400 συνολικά στην Καβάλα και στην Αθήνα».

Σημειώνεται ότι το πρόγραμμα της Energean για τον Κόλπο της Καβάλας περιλαμβάνει το αμέσως επόμενο διάστημα τεχνικές παρεμβάσεις για την αύξηση της παραγωγής σε παλαιότερες γεωτρήσεις (PB-26 και PB-34 στον Πρίνο καθώς και PNA-H3 στον Βόρειο Πρίνο). Επιπλέον, έχουν ξεκινήσει οι εργασίες για τη νέα γεώτρηση PA-40 ενώ βρίσκονται σε εξέλιξη τόσο η επεξεργασία των δεδομένων που αποκτήθηκαν από τις σεισμικές έρευνες τριών διαστάσεων που πραγματοποιήθηκαν το καλοκαίρι καθώς και η προετοιμασία για την ανάπτυξη του κοιτάσματος Έψιλον. Σύμφωνα με πληροφορίες, απώτερος στόχος της Energean είναι τα 5.000 βαρέλια ημερησίως εντός του 2016, ενώ για το 2017 ελπίζεται ότι μπορεί να φτάσει (προχωρώντας στο κοιτάσμα Έψιλον) συνολικά στα 10.000 βαρέλια. Ειδικότερα, εκτιμάται ότι, στα παρόντα επίπεδα τιμών, ο Πρίνος χρειάζεται να φτάσει σε επίπεδα παραγωγής 5.000 βαρελιών ημερησίως για να μην είναι ζημιογόνος η εκμετάλλευση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΑΝΑΣΤΡΟΦΗ ΚΛΙΜΑΤΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

3.1 Η πολιτική του ΟΠΕΚ και ο ρόλος της Ρωσίας

Ο ΟΠΕΚ είναι αποφασισμένος να μη μειώσει την ημερήσια παραγωγή πετρελαίου παρά τις οικονομικές επιπτώσεις ακόμη και στο ισχυρότερο κράτος-μέλος του, τη Σαουδική Αραβία. Την ίδια στιγμή, οι μικρότερες χώρες φοβούνται μήπως οι τιμές του αργού πετρελαίου μειωθούν περαιτέρω στα 20 δολάρια το βαρέλι. Είναι πιθανή η αναστροφή στη χάραξη πολιτικής αλλά μόνον εάν οι παραγωγείς πετρελαίου εκτός ΟΠΕΚ, ιδιαίτερα η Ρωσία, συμμετείχαν σε μια συντονισμένη προσπάθεια για περικοπές στην ημερήσια παραγωγή. Αν και η Ρωσία μπορεί να έρθει σε επαφή με τον ΟΠΕΚ πριν από τη τακτική εξαμηνιαία συνάντηση των κρατών-μελών μέσα στην επόμενη εβδομάδα, είναι λίγες οι πιθανότητες να λάβει μέτρα για να αναχαιτίσει την πτώση των τιμών του «μαύρου» χρυσού. Εάν δεν υπάρξει συμμετοχή από μια χώρα εκτός ΟΠΕΚ, δεν θα υπάρξει καμία αλλαγή στην πολιτική του οργανισμού, σχολιάζει εκπρόσωπος ενός από τα ισχυρότερα κράτη-μέλη. «Ο ΟΠΕΚ δεν θα προχωρήσει σε μονομερείς περικοπές της παραγωγής». Στην τελευταία συνάντηση των κρατών-μελών του ΟΠΕΚ που έλαβε χώρα στη Βιέννη τον Ιούνιο, ο υπουργός Πετρελαίου, Αλί αλ-Ναϊμί και άλλες πλούσιες χώρες-μέλη με δυσκολία έκρυσαν την αγαλλίασή τους. Η ιστορική απόφαση του οργανισμού τον Νοέμβριο του 2014 -να συνεχίσουν τις αντλούν τις ίδιες ποσότητες πετρελαίου παρά την πτώση των τιμών έτσι ώστε να διασώσουν το μερίδιό τους στις διεθνείς αγορές- απέδιδε καρπούς διότι η τιμή του αργού κυμαινόταν τότε στα ασφαλή επίπεδα των 65 δολαρίων το βαρέλι. Ενα εξάμηνο μετά, η τιμή του αργού έχει

υποχωρήσει στα 45 δολάρια το βαρέλι από τα 115 δολ. στα μέσα του προηγούμενου έτους.

Τώρα πια ορισμένα κράτη-μέλη μιλούν για την επιστροφή της τιμής στα 20 δολάρια το βαρέλι που είχε παρουσιαστεί στις αρχές της νέας χιλιετίας, λαμβάνοντας υπόψη την αποκατάσταση του οικονομικού κλίματος στο Ιράν, μετά την άρση των κυρώσεων από τις αρχές του έτους, διότι ισχυρίζονται ότι Το Ιράν όπως είχε ανακοινώσει θα προχωρήσει σε αύξηση της παραγωγής αμέσως μετά την άρση των κυρώσεων και θα πρέπει να κάνουμε κάτι. Εμείς -ως ΟΠΕΚ- δεν μπορούμε να επιτρέψουμε την κήρυξη ενός πολέμου τιμών στο πετρέλαιο. Οφείλουμε να σταθεροποιήσουμε τις τιμές» σχολιάζει ο υπουργός Πετρελαίου της Βενεζουέλας, Εουλόχιο ντελ Πίνο. Όταν ερωτήθηκε σε ποια επίπεδα διαβλέπει πως θα κινηθούν οι τιμές εάν δεν αλλάξει ρότα ο ΟΠΕΚ, απάντησε περίπου στα 25 δολάρια το βαρέλι. Φέτος, η Goldman Sachs διατύπωσε την πρόβλεψη για μια διολίσθηση των τιμών κάτω από τα 20 δολάρια το βαρέλι λόγω της τεράστιας υπερπροσφοράς σε παγκόσμια κλίμακα, του ισχυρού δολαρίου και της επιβράδυνσης στην κινεζική οικονομία. Ηδη, η υποχώρηση των τιμών εξυπηρετεί στους σκοπούς του ΟΠΕΚ. Έχει ενισχύσει την παγκόσμια ζήτηση και ανάγκασε τους Αμερικανούς παραγωγούς να περιορίσουν την παραγωγή σχιστολιθικού πετρελαίου που φέρει υψηλότερο κόστος. Η προσφορά «μαύρου» χρυσού εκτός ΟΠΕΚ αναμένεται να υποχωρήσει το 2016 για πρώτη φορά μετά σχεδόν μια δεκαετία, καθώς οι παραγωγοί περιορίζουν τις κεφαλαιακές δαπάνες τους. Ωστόσο, ο κόσμος συνεχίζει να παράγει περισσότερο πετρέλαιο απ' ό,τι χρειάζεται. Η παραγωγή στη Ρωσία έχει θέσει νέα και υψηλότερα κριτήρια, με αποτέλεσμα να έχουν διογκωθεί τα παγκόσμια αποθέματα. Ακόμη και η πλούσια και ισχυρή οικονομία της Σαουδικής Αραβίας δέχεται πιέσεις. Αν και το Ριάντ υποστηρίζει πως είναι ελεγχόμενη η δημοσιονομική κατάσταση της χώρας, η Bank of America θεωρεί πως οι πιέσεις είναι τόσο ισχυρές για τη Σαουδική Αραβία που μπορεί να χρειαστεί να προχωρήσει σε υποτίμηση της ισοτιμίας της που είναι συνδεδεμένη με το δολάριο.

3.2 Συμπέρασμα

Πολλοί διερωτώνται πότε θα ανέβουν ο τιμές του πετρελαίου; Η απάντηση στην ερώτηση δεν μπορεί να διατυπωθεί με βεβαιότητα. Ακόμη και αν κάποιος το κάνουν αποσκοπούν να στοιχηματίσουν στις αγορές. Ακόμα και ο ισχυρισμός κάποιων τραπεζών ότι η τιμή του πετρελαίου θα συνεχίζει να βυθίζεται, ενώ κάποιων άλλων ότι η τιμή αυτού θα ανέβει στα προηγούμενα επίπεδα, είναι συνάρτηση της πολιτικής οπτικής γωνίας που βλέπουν την εξέλιξη των διεθνών συγκυριών όσο και των σκοπιμοτήτων που τυχόν εξυπηρετούν.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω αναφερθέντα διαπιστώνουμε ότι δεν μπορούν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα για του λόγους της μεγάλης διαφοροποίησης της τιμής πετρελαίου κατά τα τελευταία δύο χρόνια και ούτε δυνάμεθα να προσδιορίσουμε την τιμή αυτού ή την σταθεροποίηση αυτής στο άμεσο μέλλον. Σε κάθε περίπτωση από αυτή την διαφοροποίηση της τιμής του δεν υπάρχει κανένας που να ισχυροποιεί την θέση του απόλυτα. Η μόνη που μπορεί να εκμεταλλευθεί την παρούσα κατάσταση είναι η διεθνής οικονομία διότι σύμφωνα με διενεργηθείσες έρευνες διαπιστώνεται ότι για κάθε πτώση της τιμής αυτού κατά 10% έχουμε αύξηση κατά 0,2% της παγκόσμιας οικονομίας.

Το μόνο βέβαιο που μπορούμε να ισχυριστούμε είναι ότι μετά την ομαλοποίηση της κατάστασης θα έχει αλλάξει ο στρατηγικός γεωπολιτικός χάρτης της υφηλίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Askenazy P., Cohen D. (2009). Η Οικονομία Σήμερα. Αθήνα : Εκδόσεις Πόλις
2. Mihm S., Roubini N. (2010). Η Οικονομία της Κρίσης. Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη
3. Falola Toyin, Genova Ann (2008) Η Διεθνής Πολιτική του Πετρελαίου : Εκδόσεις Παπαζήση

ΆΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. Γενικό Λογιστήριο: Φιάσκο η αύξηση φόρου στο πετρέλαιο θέρμανσης, ΑΥΓΗ, [Διαδίκτυο], 13.06.2014 [πρόσβαση 5 Νοεμβρίου]
2. Ιωακείμωγλου, Η. , Μηλιός, Γ. (1991). Οι δρόμοι του πετρελαίου: Αντιθέσεις και συγκλίσεις. Θέσεις, 35 Απρίλιος-Ιούνιος, [Διαδίκτυο],[πρόσβαση 9 Νοεμβρίου]
3. Anjali Raval and David Sheppard, Oil price to slide towards \$20 a barrel, warns Morgan Stanley, FINANCIAL TIMES, [Διαδίκτυο],[πρόσβαση 10 Ιανουαρίου]
4. Who Wins and Who Loses in a World of Cheap Oil, STRATFOR GLOBAL INTELLIGENCE [Διαδίκτυο] [πρόσβαση 12 Ιανουαρίου]
5. Alanna Petroff and Matt Egan, 5 countries crushed by oil price collapse, CNN, [Διαδίκτυο],[πρόσβαση 15 Ιανουαρίου]
6. Πληθωρισμός, Λεξικό οικονομικών όρων, , [Διαδίκτυο], [πρόσβαση 8 Νοεμβρίου]
7. Τι είναι πληθωρισμός ,Ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα, , [Διαδίκτυο], [πρόσβαση 7 Νοεμβρίου]
8. Βαλαβανιώτη Ευαγγελία 2012, IOBE, Συγκεντρωτικά Στοιχεία και Αριθμοδείκτες του Κλάδου Πετρελαιοειδών για το έτος 2013, , [Διαδίκτυο], [πρόσβαση 8 Νοεμβρίου]
9. Τιμές του πληθωρισμού , ΕΛΣΤΑΤ, , [Διαδίκτυο], [πρόσβαση 14 Νοεμβρίου]
10. Επίδομα θέρμανσης, Γενική γραμματεία πληροφοριακών συστημάτων, [Διαδίκτυο], [πρόσβαση 13 Νοεμβρίου]
11. Παράγοντες επηρεασμού της τιμής του Πετρελαίου και η συσχέτιση της τιμής του με Ευρώ και Δολάριο Κείμενο: Τχης (Ε) Αθανάσιος Φουρτούνας Απόφοιτος : ΣΣΕ (1996) και Πανεπιστημίου Μακεδονίας (2004) , , [Διαδίκτυο], [πρόσβαση 16 Νοεμβρίου]

ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ

Γενικό Λογιστήριο: Φιάσκο η αύξηση φόρου στο πετρέλαιο θέρμανσης

Με απόλυτη αποτυχία στέφθηκε η αύξηση φόρου στο πετρέλαιο θέρμανσης, καθώς βούλιαξε τα κρατικά έσοδα, όπως φανερώνουν τα επίσημα στοιχεία του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

Ειδικότερα, οι αριθμοί που δόθηκαν στην δημοσιότητα σήμερα το πρωί είναι αποκαλυπτικοί της γκάφας: Τη σεζόν 2012- 2013 την πρώτη φορά που εφαρμόστηκε ο αυξημένος φόρος στο πετρέλαιο καταγράφηκε απώλεια εσόδων 300 εκατ. ευρώ και μείωση της κατανάλωσης πετρελαίου θέρμανσης 71% σε σύγκριση με την σεζόν 2011-12, δηλαδή πριν την εφαρμογή του αυξημένου φόρου στο πετρέλαιο.

Την σεζόν 2013-2014 καταγράφηκε μείωση στην κατανάλωση κατά 66,6% σε σύγκριση με την σεζόν 2011-12 και τα έσοδα κινήθηκαν κάτω του στόχου του προγράμματος οικονομικής πολιτικής.

Οι δρόμοι του πετρελαίου: Αντιθέσεις και συγκλίσεις

1. Εισαγωγή

Οι διαδηλωτές που συμμετείχαν στη μεγάλη αντιπολεμική πορεία στην Αθήνα στις 17.1.91, μια μέρα μετά την έκρηξη του πολέμου στον Κόλπο, βροντοφώναξαν: «Όχι άλλο αίμα για το πετρέλαιο». Το αισθητήριο των διαδηλωτών στην Αθήνα (όπως άλλωστε και των αντιπολεμικών διαδηλωτών σε τόσες και τόσες πόλεις της Δύσης) δεν τους γέλασε. Ο πόλεμος, με τη συγκεκριμένη μορφή του, θα ήταν αδιανόητος αν η «διεθνής νομιμότητα» είχε παραβιαστεί σε κάποια άλλη περιοχή του κόσμου, πέρα από τη ζώνη των πετρελαϊκών αποθεμάτων.

Όμως η απλή διαπίστωση ότι στο υπόβαθρο του πολέμου βρισκόταν η «οικονομία του πετρελαίου» δεν αρκεί για να κατανοήσουμε τις αντιθέσεις και τις συγκλίσεις γύρω από τον έλεγχο των πετρελαϊκών αποθεμάτων, γύρω από τις τιμές κ.λπ., ζητήματα που το ορατό αποτέλεσμα τους υπήρξε όχι μόνο η κατάληψη του Κουβέιτ και η αμερικανική επίθεση στο Ιράκ, αλλά και η συμπίεση όλων των χωρών της Δύσης, καθώς και μιας μερίδας αραβικών χωρών (με πρώτη τη Σαουδική Αραβία) με την αμερικανική στρατιωτική πρωτοβουλία.

Στο άρθρο αυτό θα προσεγγίσουμε τα χαρακτηριστικά της «οικονομίας του πετρελαίου», όπως αυτά διαμορφώνονται: α) Με βάση το γεγονός ότι «ο μαύρος χρυσός» αντλείται, ως προϊόν της εξορυκτικής βιομηχανίας, από πετρελαιοφόρα εδάφη γεωγραφικά οριοθετημένα, τα οποία μάλιστα διαφέρουν σε αποδοτικότητα

ανάλογα με την περιοχή (το ζήτημα της διαφορικής γαιοπροσόδου). 6) Με βάση τις διεθνοοικονομικές εξελίξεις αναφορικά με την παραγωγή και τις τιμές του πετρελαίου, οι οποίες έλαβαν χώρα μετά τα δύο «πετρελαϊκά σοκ» της δεκαετίας του 1970.

2. Μονοπωλιακές τιμές και γαιοπρόσδοος

Το αργό πετρέλαιο (όπως και κάθε άλλο προϊόν της εξορυκτικής βιομηχανίας) παράγεται αποκλειστικά στα (γνωστά και εκμεταλλεύσιμα) κοιτασματοφόρα εδάφη, τα οποία βρίσκονται σε λίγες μόνο περιοχές (χώρες) του πλανήτη. Το γεγονός αυτό δημιουργεί τη δυνατότητα σχηματισμού φυσικών μονοπωλίων, μέσα από τη μονοπωλιακή κατοχή ή εκμετάλλευση των εδαφών αυτών από κάποια χώρα ή επιχείρηση. Σε ένα ανάλογο αποτέλεσμα οδηγεί και ο σχηματισμός καρτέλ από τις (πετρέλαιο) παραγωγές χώρες ή εταιρείες: Στις περιπτώσεις αυτές η τιμή της πρώτης ύλης διαμορφώνεται μονοπωλιακά, δηλαδή οι μονοπωλιστές καρπώνονται ένα πρόσθετο κέρδος, πάνω από το μέσο κέρδος της οικονομίας, ακριβώς λόγω της δυνατότητας τους να ελέγχουν μονοπωλιακά την παραγωγή (εξόρυξη) της συγκεκριμένης πρώτης ύλης. Η περίοδος της σε ευρεία έκταση μονοπωλιακής εκμετάλλευσης των πρώτων υλών συμπίπτει ιστορικά με τη φάση της αποικιοκρατίας, φάση που έφθασε στο τέλος της μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Η καρτελοποίηση της παραγωγής πετρελαίου, αντίθετα, επιτεύχθηκε, όπως θα δούμε στη συνέχεια, αρχικά από τις εταιρείες εξόρυξης, και στη συνέχεια από τις πετρελαιοπαραγωγές χώρες του ΟΠΕΚ στη διάρκεια της δεκαετίας του 1970.

Αλλά και στις περιπτώσεις που δεν δημιουργείται κανενός είδους μονοπωλιακός έλεγχος της παραγωγής, ο σχηματισμός της τιμής των προϊόντων της εξορυκτικής βιομηχανίας (όπως και της καπιταλιστικής γεωργίας) διαφέρει από το σχηματισμό της τιμής των προϊόντων των άλλων βιομηχανικών κλάδων. Η διαφοροποίηση αυτή προκύπτει από το γεγονός ότι η παραγωγικότητα της εργασίας στην εξορυκτική βιομηχανία καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τα «φυσικά χαρακτηριστικά» του κοιτασματοφόρου εδάφους, που κατά περίπτωση καθιστούν ευκολότερη ή δυσκολότερη την εξόρυξη (άντληση) της πρώτης ύλης.

Στις περιπτώσεις, λοιπόν, που τα αποδοτικότερα ορυχεία (γονιμότερα εδάφη) δεν επαρκούν για να ικανοποιήσουν τη (διεθνή) ζήτηση, η παραγωγή επεκτείνεται και σε λιγότερο αποδοτικά ορυχεία (εδάφη). Το ορυχείο με τη χαμηλότερη αποδοτικότητα, το οποίο είναι αναγκαίο να υπεισέλθει στην παραγωγή (γιατί η παραγωγή όλων των άλλων, αποδοτικότερων, ορυχείων δεν επαρκεί για να ικανοποιήσει τη ζήτηση), ονομάζεται οριακό ορυχείο και είναι η παραγωγικότητα αυτού του ορυχείου (και όχι η μέση παραγωγικότητα του κλάδου) που καθορίζει την τιμή του παραγόμενου προϊόντος: Για να είναι από οικονομική άποψη εκμεταλλεύσιμο το (λιγότερο παραγωγικό, πλην όμως αναγκαίο) ορυχείο αυτό, θα πρέπει ο καπιταλιστής που το εκμεταλλεύεται να μπορεί να αποκομίζει το μέσο - στη χώρα - ποσοστό κέρδος για το κεφάλαιο που επενδύει. Λόγω, όμως, του ψηλού «ατομικού» κόστους ανά μονάδα προϊόντος στο ορυχείο αυτό (συγκριτικά χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας στη δοσμένη «ατομική» επιχείρηση), προκύπτει και μια αντίστοιχα ψηλή (οριακή) «ατομική τιμή» της μονάδας του προϊόντος. Η ψηλή αυτή «ατομική τιμή» της μονάδας του προϊόντος που προκύπτει από το οριακό ορυχείο επιβάλλεται ως η

κοινωνική (πραγματική) τιμή του προϊόντος (γιατί διαφορετικά το οριακό ορυχείο δεν θα ήταν, από οικονομική άποψη, εκμεταλλεύσιμο, εφόσον δεν θα απέδιδε το μέσο ποσοστό κέρδους).

Όλα τα ορυχεία με ψηλότερη αποδοτικότητα του εδάφους από το οριακό ορυχείο (ψηλότερη παραγωγικότητα της εργασίας χαμηλότερο κόστος) αποκομίζουν έτσι ένα πρόσθετο κέρδος ανά μονάδα προκαταβεβλημένου κεφαλαίου, πέρα από το μέσο κέρδος (το οποίο αποκομίζει το οριακό ορυχείο). Αυτό το πρόσθετο κέρδος ονομάζεται διαφορική γαιοπρόσοδος και προκύπτει για όλα τα ορυχεία με παραγωγικότητα της εργασίας ψηλότερη από το οριακό ορυχείο, ως η διαφορά ανάμεσα στην τιμή του προϊόντος (που στην εξορυκτική βιομηχανία διαμορφώνεται από το οριακό ορυχείο) και στη χαμηλότερη «ατομική τιμή» του ίδιου προϊόντος στα μη οριακά αυτά ορυχεία.

Κλείνοντας τις παρατηρήσεις μας σχετικά με τη διαφορική γαιοπρόσοδο αξίζει να σημειώσουμε ότι τα (διεθνώς) οριακά ορυχεία εξόρυξης πετρελαίου βρίσκονται στις χώρες της Δύσης (ΗΠΑ), όπου από τη μια το κοινωνικά μέσο ποσοστό κέρδους είναι ψηλότερο απ' ό,τι στις χώρες του Τρίτου Κόσμου που παράγουν πετρέλαιο, ενώ παράλληλα η γη γενικά επιβαρύνεται στις δυτικές χώρες και με μια σημαντική σε ύψος απόλυτη γαιοπρόσοδο, ως μη αναπαράξιμο αγαθό το οποίο μονοπωλούν οι ιδιοκτήτες του (καπιταλιστές γαιοκτήμονες). Οι παράγοντες αυτοί επιβαρύνουν επιπλέον τη διεθνή τιμή του πετρελαίου.

3. Τα βασικά χαρακτηριστικά της αγοράς πετρελαίου.

3.1. Το πετρέλαιο, ένας στρατηγικός φυσικός πόρος.

Το πετρέλαιο είναι μια πηγή ενέργειας μέγιστης σημασίας για την λειτουργία του διεθνούς οικονομικού συστήματος, αλλά ταυτόχρονα και μια πρώτη ύλη παραγωγής χημικών προϊόντων.

Η στρατηγική σημασία του «μαύρου χρυσού», εξαρτάται κυρίως από δύο παράγοντες: την ποσότητα πετρελαίου που είναι διαθέσιμη και την ευκολία πρόσβασης στα αποθέματα. Σε ότι αφορά τις διαθέσιμες ποσότητες (δηλαδή τα αποθέματα), αρκούν για πολλές ακόμη δεκαετίες (με τους σημερινούς ρυθμούς άντλησης). Εξάλλου, οι πρόσφατες εμπειρίες εξοικονόμησης και υποκατάστασης ενέργειας, έδειξαν ότι η κατανάλωση πετρελαίου είναι δυνατό να μειωθεί δραστικά όταν αυτό καταστεί οικονομικά αναγκαίο. Εξάλλου η έρευνα και η εκμετάλλευση κοιτασμάτων offshore γνώρισαν σημαντικές επιτυχίες. Έτσι, οι ανησυχίες για έλλειψη πετρελαίου έχουν σήμερα υποχωρήσει. (Ενδεικτικά, στη Γαλλία που έχει αναπτύξει βέβαια στο έπακρο την πυρηνική ενέργεια, οι ετήσιες ανάγκες σε πετρέλαιο στις αρχές της δεκαετίας του '70 ήταν 130 εκατ. τόνοι ενώ είχαν φτάσει στους 75 εκατ. τόνους το 1987). Ωστόσο, η μεγάλη μάζα από τα βέβαια αποθέματα πετρελαίου, βρίσκονται συγκεντρωμένα στην περιοχή του Περσικού Κόλπου. Στα τέλη του '87 περίπου τα 2/3 των βέβαιων αποθεμάτων εντοπιζόνταν σ' αυτή την περιοχή, ενώ το '85 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν περίπου 60% (μεταβολή που οφείλεται στην πτώση της τιμής, αφού τα κοιτάσματα που έχουν κόστος μεγαλύτερο από αυτήν - την τιμή - δεν είναι πλέον εκμεταλλεύσιμα και δεν κατατάσσονται πια στα αποθέματα). Τα 3/4

των παγκόσμιων αποθεμάτων που έχουν κόστος παραγωγής μικρότερο από 4\$ βρίσκονται στην Εγγύς Ανατολή.

Σε ότι αφορά την πρόσβαση σ' αυτά τα αποθέματα, της Εγγύς και Μέσης Ανατολής, αυτή παρουσιάζει πολλά «αδύνατα σημεία». Η μεταφορά γίνεται είτε με tankers είτε με αγωγούς, μέσω εξαιρετικά επικίνδυνων, δηλαδή τρωτών δρόμων: τα στενά του Ορμυζ στα νότια του Περσικού Κόλπου, τα στενά του Bab El Mandeb ανάμεσα στην Υεμένη και το κέρασ της Αφρικής, το κανάλι του Suez (που έκλεισε το 1956 και το 1967). Οι αγωγοί πετρελαίου αποτελούν, για προφανείς λόγους, μέσο μεταφοράς εξίσου ευπρόσβλητο. Η Ιαπωνία και η Ευρώπη είναι οι γεωπολιτικές περιοχές των οποίων η ασφάλεια προμηθειών σε πετρέλαιο παρουσιάζει τη μεγαλύτερη ευαισθησία.

Από το 1973 και μέχρι τον πρόσφατο πόλεμο στον Κόλπο, δεν υπήρχε μια κοινή πετρελαϊκή πολιτική μεταξύ των βιομηχανικών χωρών: οι ΗΠΑ είδαν το πετρέλαιο σαν ένα όπλο που θα μπορούσαν να στρέψουν ενάντια στην ανερχόμενη οικονομική δύναμη της Ιαπωνίας και της Ευρώπης, η Βρετανία στράφηκε στην εκμετάλλευση του πετρελαίου στη Βόρεια θάλασσα, η Δ. Γερμανία απέφευγε το ψηλό κόστος της ενέργειας χάρη στις διαδοχικές ανατιμήσεις του DM ενώ ταυτόχρονα καρπωνόταν τις αγορές που ανοίχτηκαν στην Εγγύς και Μέση Ανατολή με τη μεταφορά αγοραστικής δύναμης από τη Δύση στις εκεί χώρες, και η Γαλλία ανέπτυξε την πυρηνική ενέργεια και τις διπλωματικές της σχέσεις με τους Άραβες. Τελικά, οι μεν ΗΠΑ βρέθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του '80 με μια εξάρτηση από τις εισαγωγές πετρελαίου πολύ μεγαλύτερη από αυτή του 1973 (αφού άρθηκαν τα προστατευτικά μέτρα, quotas) και με μια ένταση χρήσης μεγαλύτερη από αυτή των ανταγωνιστών τους. Ωστόσο, όπως θα δούμε παρακάτω, τα προβλήματα μετά το 1986 ήταν πλέον κοινά για όλες τις ιμπεριαλιστικές χώρες.

3.2. Από την άμεση ιμπεριαλιστική κυριαρχία (1928-1950) στην εκδίκηση των πετρελαιοπαραγωγών χωρών (1973).

Όταν ο Rockefeller ιδρύει στα 1870 την Standard Oil, εγκαινιάζει μια ογδοηκονταετία συντριπτικής κυριαρχίας του ιμπεριαλισμού πάνω στους ενεργειακούς πόρους. Μέχρι το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, ένας μικρός αριθμός αμερικανικών και βρετανικών εταιρειών (Shell, Exxon, BP, Mobil, Texaco, Gulf, Chevron) συγκροτεί καρτέλ και οργανώνει τον κλάδο με βάση τα συμφέροντα του. Η παραγωγή είναι καθετοποιημένη από την εξόρυξη μέχρι την εμπορία, τα αποθέματα μοιρασμένα ανάμεσα στα μέλη του καρτέλ, και η διαφορική πρόσσοδος μετατρέπεται, σε μεγάλο ποσοστό, σε εισοδήματα των εταιρειών. Η τιμή καθορίζεται στη συνέχεια μονοπωλιακά, ήδη από το 1928, όταν υπογράφεται μια συμφωνία μεταξύ πέντε εταιρειών, που διαμοιράζει τα αποθέματα της Εγγύς Ανατολής (εκτός Κουβέιτ). Με εξαίρεση το Ιράν, τα κοιτάσματα της περιοχής θα μπουν ουσιαστικά σε εκμετάλλευση μόνο μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, έτσι ώστε να προστατευτούν η αμερικανική παραγωγή και οι τιμές. Μια άλλη συμφωνία του 1928, μεταξύ των Exxon, Shell, και Anglo-Iranian, στοχεύει στη σταθεροποίηση των τιμών μέσω της σταθεροποίησης των μεριδίων αγοράς που κατέχουν κατά τη στιγμή εκείνη οι εταιρείες. Στη συμφωνία αυτή προσχωρούν αργότερα και οι άλλες εταιρείες. Έτσι, οι επτά μεγάλες εταιρείες, οι «majors», και μαζί μ' αυτές οι ιμπεριαλιστικές χώρες, θέτουν υπό τον έλεγχο τους τον κλάδο του πετρελαίου σε παγκόσμια κλίμακα.

Μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '70 εγκαθίστανται ωστόσο οι όροι μιας σύγκρουσης ανάμεσα στις χώρες παραγωγούς πετρελαίου από τη μια, και τις χώρες καταναλωτές και τις επτά μεγάλες εταιρείες από την άλλη, με τη βοήθεια και της σχετικής ουδετερότητας των ΗΠΑ. Οι σημαντικότερες εξελίξεις της περιόδου είναι:

- Η παρουσία στην αγορά μιας σειράς κρατικών εταιρειών που υλοποιούν τις πολιτικές προμηθειών των μεγάλων μη πετρελαιοπαραγωγών χωρών (π.χ. η ιταλική ENI, η γαλλική ELF).

- Η ενδυνάμωση των ανεξάρτητων μικρών ιδιωτικών επιχειρήσεων που ενώ αρχικά δραστηριοποιούνται στο αμερικανικό έδαφος, στη συνέχεια διεισδύουν στην Εγγύς και Μέση Ανατολή προσφέροντας στις χώρες παραγωγούς του Τρίτου Κόσμου μια πιο ενδιαφέρουσα διανομή της διαφορικής προσόδου.

- Ο αυξανόμενος ανταγωνισμός μεταξύ majors και ανεξάρτητων παραγωγών.

- Ο εντεινόμενος κίνδυνος απαλλοτρίωσης των μεγάλων ξένων εταιρειών στην Εγγύς και Μέση Ανατολή (με την εγκαθίδρυση εθνικιστικών ή «σοσιαλιστικών» καθεστώτων και την ίδρυση του ΟΠΕΚ το 1960) που τις εξωθεί σε συμβιβασμούς.

- Η προσπάθεια των χωρών παραγωγών να αντισταθμίσουν τις επιπτώσεις από τη δυσμενή διανομή της διαφορικής προσόδου με αύξηση του όγκου της παραγωγής τους.

- Η μείωση των τιμών του πετρελαίου, μέχρι το 1973, εξαιτίας των παραπάνω φαινομένων.

- Τα προστατευτικά μέτρα που παίρνουν οι ΗΠΑ με σκοπό να ευνοήσουν τη δική τους παραγωγή. Τα μέτρα αυτά, αυξάνουν την προσφορά εγχώριου πετρελαίου, και μειώνουν τη ζήτηση για τις χώρες του Τρίτου Κόσμου. Δημιουργείται όμως έτσι πρόβλημα ανταγωνιστικότητας των αμερικανικών προϊόντων αφού οι τιμές του πετρελαίου στις ΗΠΑ είναι - ακριβώς εξαιτίας του προστατευτισμού - υψηλότερες από αυτές στον υπόλοιπο κόσμο.

- Έτσι, οι ΗΠΑ αρχίζουν από τις αρχές της δεκαετίας του '70 να είναι ευνοϊκές στην αύξηση της τιμής του πετρελαίου διεθνώς ώστε να «χτυπηθεί» η Δυτικοευρωπαϊκή και η Ιαπωνική βιομηχανία.

Μεταξύ 1970 και 1976, πραγματοποιούνται οι εθνικοποιήσεις του κλάδου του πετρελαίου σε όλες τις χώρες του ΟΠΕΚ. Τερματίζεται έτσι η μακροχρόνια κυριαρχία των majors των οποίων ο έλεγχος πάνω στα κοιτάσματα του ΟΠΕΚ περνάει από 70% το 1970 σε 7% το 1974, διαρρηγνύεται η καθετοποίηση της παραγωγής (από την εξόρυξη στη διύλιση και την εμπορία) και εγκαθιδρύεται μια πραγματική αγορά αργού πετρελαίου. Οι χώρες παραγωγοί ιδιοποιούνται τη διαφορική πρόσοδο των κοιτασμάτων τους (της οποίας το ύψος γίνεται αντιληπτό από τη σύγκριση τιμής και κόστους άντλησης: βλέπε τα σχετικά στοιχεία στα διαγράμματα).

Μετά τον πόλεμο του Κίρρου (μεταξύ Ισραήλ, Αιγύπτου, Συρίας), τον Οκτώβριο του 1973, ο ΟΠΕΚ προκαλεί το πρώτο πετρελαϊκό σοκ τετραπλασιάζοντας την τιμή του αργού πετρελαίου μέσα σε δύο χρόνια, και πυροδοτεί έτσι την πανηγυρική έναρξη

της κρίσης υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου (Μηλιός Ιωακείμογλου 1990, σελ. 98 κ.ε.). Το δεύτερο πετρελαϊκό σοκ (1979), αποτέλεσμα της Ιρανικής επανάστασης, συνίσταται στη άνοδο του Arabian Light στα 35\$ βαρέλι και είναι ακόμη πιο βίαιο από το πρώτο: καθώς συμπίπτει με την αλλαγή της οικονομικής πολιτικής των ΗΠΑ, την περιοριστική πολιτική προσφοράς χρήματος και τη δραστική άνοδο των επιτοκίων, συμβάλλει σημαντικά στην ύφεση των ετών 1980-1982. Μέσα σε τρία χρόνια η τιμή του αργού τριπλασιάζεται, καθιστά τα ισοζύγια των χωρών καταναλωτών ελλειμματικά, και τις εξωθεί στην υιοθέτηση δραστικών προγραμμάτων υποκατάστασης και εξοικονόμησης πετρελαίου. Η Ιρανική επανάσταση δίνει ένα ακόμη κτύπημα στις majors, που αναπτύσσουν πλέον κοιτάσματα εκτός Εγγύς και Μέσης Ανατολής (π.χ. Βόρεια Θάλασσα).

3.3. Η αντεπίθεση των χωρών καταναλωτών.

Τα αποτελέσματα των δύο πετρελαϊκών σοκ, τείνουν ωστόσο να ακυρώσουν την ίδια τους την αιτία, δηλαδή τη δεσπόμενη θέση του ΟΠΕΚ στην αγορά:

- Μειώνεται, ήδη από το 1980, η κατανάλωση ενέργειας και πολύ περισσότερο πετρελαίου. Αυτό οφείλεται καταρχάς σε παράγοντες συγκυριακούς, με αντιστρέψιμα αποτελέσματα: στην παγκόσμια οικονομική ύφεση '80-'82, αλλά και στην εξοικονόμηση ενέργειας στη βιομηχανία και τις κατοικίες. Οφείλεται όμως και σε διαρθρωτικές αλλαγές όπως η υποκατάσταση πετρελαίου από άλλες πηγές ενέργειας, η μείωση της έντασης χρήσης πετρελαίου στην παραγωγή (δηλαδή η μέσω τεχνολογικών αλλαγών μείωση της καταναλισκόμενης ενέργειας για την παραγωγή μιας μονάδας προϊόντος, π.χ. η παραγωγή ενός τόνου χάλυβος απαιτεί σήμερα περίπου τα 3/4 της αντίστοιχης ποσότητας ενέργειας του 1973), και η μείωση της έντασης χρήσης στην κατανάλωση (δηλαδή η μέσω τεχνολογικών αλλαγών μείωση της καταναλισκόμενης ενέργειας κατά την κατανάλωση μιας μονάδας προϊόντος, π.χ. η ποσότητα βενζίνης που καταναλώνουν σήμερα τα αυτοκίνητα για την ίδια απόσταση μετακίνησης είναι περίπου το 1/3 της αντίστοιχης ποσότητας του 1973).

- Με τη μακροχρόνια άνοδο των τιμών γίνονται εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα που δεν ήταν κερδοφόρα πριν το 1973. Οι μεγάλες εταιρείες, μετά την απομάκρυνση τους από την Εγγύς και Μέση Ανατολή, ανακαλύπτουν και αναπτύσσουν νέα κοιτάσματα πετρελαίου στη Βόρεια θάλασσα, στην Αλάσκα, στην Αγκόλα, το Μεξικό, τη Βραζιλία και αλλού. Στη Βόρεια θάλασσα, τα κοιτάσματα του Stavanger, του EKOFISK, είναι υπό εκμετάλλευση από τις εταιρείες BP, Elf, Compagnie française de pétrole κ.α. που ελέγχουν όλο και καλύτερα την τεχνολογία των βαθέν υποθαλάσσιων γεωτρήσεων. Οι χώρες καταναλωτές διαφοροποιούν τη γεωγραφική κατανομή των προμηθειών τους και σαν συνέπεια το μερίδιο του ΟΠΕΚ στο διεθνές εμπόριο πετρελαίου περνάει από το 70% το 1979, στο 45% το 1985.

- Με την εμφάνιση των νέων παραγωγών - ιδιαίτερα της Βρετανίας και της Βόρειας θάλασσας - αναπτύσσεται η «ελεύθερη» αγορά πετρελαίου (τιμή spot, δηλαδή τιμή που καθορίζεται σε ημερήσια βάση και για κάθε ξεχωριστό φορτίο). Έτσι, διαμορφώνεται μια τιμή που υπακούει στους «νόμους της αγοράς» και έρχεται σε αντίθεση με την (ολιγοπωλιακή) τιμή παραγωγών. Η τιμή Brent (δηλαδή ενός μίγματος επτά εκμεταλλεύσεων της Βόρειας θάλασσας) τείνει να υποκαταστήσει το

Arabian Light (βασική ποιότητα του πετρελαίου που παράγεται στη Σαουδική Αραβία) ως τιμή αναφοράς. Αυτή η «ελεύθερη» διαμόρφωση της τιμής συνεπάγεται ότι αυτή (η τιμή) γίνεται αφενός πιο ασταθής και αφετέρου ευαίσθητη στις προβλέψεις της ίδιας της εξέλιξης της (προσδοκίες των αγοραστών, κερδοσκοπία).

Έτσι, υπό την πίεση των παραπάνω παραγόντων, ο ΟΠΕΚ αναγκάζεται το 1986 να αφήσει τις τιμές να καταρρεύσουν στο επίπεδο των 10\$. Ο ΟΠΕΚ εγκαινιάζει τότε μια νέα στρατηγική, υπό την ηγεμονία της Σαουδικής Αραβίας (που σημαδεύεται μάλιστα με την αποχώρηση από το προσκήνιο του Yamani). Η στρατηγική αυτή στηρίζεται στη διαπίστωση ότι το «αραβικό» αργό πετρέλαιο, το πιο άφθονο και με το μικρότερο κόστος εξόρυξης, παραμένει ανεκμετάλλευτο, ενώ αυτό των εκτός ΟΠΕΚ παραγωγών που είναι πολυδάπανο (αλλά επικερδές για τις εταιρείες της Δύσης) εξακολουθεί να εξάγεται. Στηρίζεται ακόμη, αυτή η στρατηγική, στη διαπίστωση ότι η τιμή του πετρελαίου όταν υπερβαίνει ένα κρίσιμο κατώφλι, προκαλεί συστολή της κατανάλωσης πετρελαίου που υποσκάπτει μακροπρόθεσμα τα συμφέροντα των χωρών παραγωγών πετρελαίου.

3.4. Η στρατηγική της Σαουδικής Αραβίας και οι άλλοι.

Από τα μέσα του 1986, η παγκόσμια κατανάλωση πετρελαίου αρχίζει και πάλι να αυξάνεται μετά από μια φάση πτώσης (1979-1983) και σταθεροποίησης (1983-1986). Η μεταστροφή αυτή οφειλόταν στους παρακάτω παράγοντες:

- Από το δεύτερο τρίμηνο του 1987, και μετά από την επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας κατά την περίοδο 1985-86, η παραγωγή στις χώρες του ΟΟΣΑ άρχισε να αυξάνεται: είχαμε να κάνουμε τότε με μια φάση ανάκαμψης που κράτησε μέχρι τα μέσα του '89. Η αναθέρμανση της οικονομίας συνέβαλε σημαντικά στην αύξηση της ζήτησης πετρελαίου.

- Τα δύο πετρελαϊκά σοκ είχαν περιστείλει την ένταση χρήσης του πετρελαίου (δηλαδή την κατανάλωση του ανά μονάδα ΑΕΠ). Μεταξύ 1973 και 1986, στην εξοικονόμηση ενέργειας μέσω μείωσης της «σπατάλης», προστέθηκαν τα διαρθρωτικά αποτελέσματα που ανάγονται στη μείωση του βάρους των ενεργοβόρων τομέων της οικονομίας στη διαμόρφωση του ΑΕΠ, καθώς και στη μείωση της έντασης χρήσης στην παραγωγή και την κατανάλωση κ.λπ. (βλέπε παράγραφο 3.3). Εάν ωστόσο τα αποτελέσματα τέτοιων διαρθρωτικών αλλαγών πρέπει να θεωρηθούν ανεπίστρεπτα, το ίδιο δεν συμβαίνει με τα αποτελέσματα εκείνα που ανάγονται στην εξοικονόμηση ενέργειας όταν αυτή είναι ακριβή (όπως για παράδειγμα η βενζίνη που χρησιμοποιείται στα ιδιωτικά αυτοκίνητα). Η κατανάλωση δηλαδή καυσίμων εξαρτάται σε πολλές περιπτώσεις από την τιμή τους (θέρμανση, αυτοκίνητα: η κατανάλωση βενζίνης μεταξύ 1986 και 1988 στις χώρες του ΟΟΣΑ αυξήθηκε κατά 8% περίπου).

- Σταμάτησε η παραπέρα προσπάθεια υποκατάστασης του πετρελαίου από άλλες πηγές ενέργειας. Φυσικά δεν πρόκειται να ματαιωθούν τα ήδη εκτελούμενα επενδυτικά προγράμματα υποκατάστασης αλλά έχει επιβραδυνθεί σοβαρά ο προγραμματισμός νέων.

Έτσι λοιπόν, εάν εξαιρέσει κανείς τα ανεπίστρεπτα αποτελέσματα των διαρθρωτικών αλλαγών πάνω στην κατανάλωση πετρελαίου, αυτή η τελευταία εξαρτάται από την

τιμή του και τη φάση του βιομηχανικού κύκλου στις χώρες του ΟΟΣΑ. Η ίδια όμως η πτώση της τιμής προκαλεί και μια επιβράδυνση των διαρθρωτικών αλλαγών.

Εξηγείται έτσι το φαινόμενο που παρατηρείται από το 1986, δηλαδή το ότι η κατανάλωση πετρελαίου στον ΟΟΣΑ αυξάνεται: η πτώση της τιμής οδηγεί σε σταθεροποίηση της έντασης χρήσης (για τους λόγους που είδαμε παραπάνω), και η ανάκαμψη της βιομηχανικής δραστηριότητας προκαλεί μιαν ανάλογη αύξηση της κατανάλωσης πετρελαίου.

Αυτή η συγκυρία στάθηκε ιδιαίτερα ευνοϊκή για τις χώρες του Περσικού Κόλπου που αύξησαν τα μερίδια τους στην αγορά. Μια προσεκτικότερη ανάλυση δείχνει ωστόσο ότι η αύξηση αυτή αφορά μόνον τέσσερις χώρες: τη Σαουδική Αραβία, το Ιράκ, το Κουβέιτ, και τα Ενωμένα Αραβικά Εμιράτα. Οι χώρες του ΟΠΕΚ έχαναν διαρκώς έδαφος από τις αρχές της δεκαετίας του '70, αφού οι νέοι παραγωγοί κατακτούσαν αγορές σε βάρος τους. Όμως, από τη στιγμή που οι τιμές του πετρελαίου έφτασαν στα επίπεδα των 1520\$, αυτή η πτωτική τάση των μεριδίων αγοράς των χωρών του Κόλπου διακόπτεται σε βάρος των ΗΠΑ, του Μεξικού, και της Βρετανίας.

Σαν αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων, άρχισε να αυξάνεται η διείσδυση του αραβικού πετρελαίου στην αγορά του ΟΟΣΑ. Το 1986, διακόπτεται δηλαδή η συνεχής κίνηση μείωσης της εξάρτησης της Δύσης από το πετρέλαιο της Εγγύς και Μέσης Ανατολής (κίνηση που άρχισε το 1979). Το φαινόμενο μάλιστα είναι ιδιαίτερα έντονο για τις ΗΠΑ.

Οι εξελίξεις αυτές συνδέονται με τη στρατηγική της Σαουδικής Αραβίας (και του ΟΠΕΚ): πρόκειται για μια στρατηγική ανακατάκτησης της αγοράς. Η διατήρηση της τιμής σε ψηλά επίπεδα είχε οδηγήσει, μέχρι το 1985, τη χώρα αυτή σε αργούσα παραγωγική δυναμικότητα της τάξης του 75%. Ρίχνοντας τις τιμές, η Σαουδική Αραβία στόχευε σε μια αύξηση της παγκόσμιας κατανάλωσης, σε μια μείωση της προσφοράς από τους εκτός ΟΠΕΚ παραγωγούς, και σε μια μείωση των εξόδων έρευνας για την αύξηση των αποθεμάτων εκτός «ισλαμοαραβικής ζώνης».

Η στρατηγική αυτή, που όπως είδαμε πέτυχε σε μεγάλο βαθμό τους στόχους της, ταιριάζει ωστόσο μόνον σε εκείνες τις χώρες που έχουν μεγάλες πωλήσεις πετρελαίου σε σύγκριση με τον πληθυσμό τους, ή και σημαντική χρηματιστική δύναμη (Σαουδική Αραβία, Κουβέιτ, Εμιράτα και άλλες μοναρχίες της περιοχής...). Οι χώρες παραγωγοί που έχουν μεγάλο πληθυσμό ή και μεγάλες ανάγκες να εισπράξουν άμεσα μεγάλες ποσότητες συναλλάγματος, ή που δεν μπορούν να αντισταθμίσουν τη μείωση της τιμής με μια αύξηση της πωλούμενης ποσότητας, πρόβαλαν όπως ήταν φυσικό, ισχυρές αντιστάσεις (Αλγερία, Βενεζουέλα, Ιράν, Ιράκ, Νιγηρία, Ινδονησία...). Κάτω από την πίεση αυτών των χωρών η Σαουδική Αραβία οδηγήθηκε στην πράξη σε ένα είδος σύνθεσης της ίδιας της στρατηγικής της και των πιέσεων που δεχόταν να την εγκαταλείψει: δέχτηκε κατά καιρούς πρόσκαιρους περιορισμούς της παραγωγής των χωρών του ΟΠΕΚ, που προκάλεσαν αντίστοιχες αυξήσεις των τιμών του πετρελαίου. Ωστόσο παρέμεινε, η χώρα αυτή, ο κυρίαρχος του παιχνιδιού και είναι η στρατηγική της που επικράτησε τα χρόνια '86-'89. Στα μέσα του '90, η παραγωγή των χωρών του ΟΠΕΚ είχε φτάσει στα ψηλότερα επίπεδα από το '81, με μια τιμή της τάξης των 1518\$. Αξιοσημείωτη είναι και η στάση των ΗΠΑ σε σχέση με τη στρατηγική των μοναρχιών του Κόλπου: χρειάζονται μια τιμή τόσο μικρή

που να μην ανεβάζει τον πληθωρισμό τους και το κόστος των προϊόντων τους, αλλά και τόσο μεγάλη ώστε να μην προκαλεί ανεπανόρθωτες ζημιές στη δική τους παραγωγή πετρελαίου. Ο συμβιβασμός ανάμεσα σ' αυτούς τους δύο στόχους είναι η τιμή των 1820\$ ανά βαρέλι. Αλλά το πιο σημαντικό είναι, όπως φάνηκε από τις εξελίξεις τον δεύτερου μισού της δεκαετίας του '80, ότι οι ΗΠΑ δεν έχουν κατορθώσει να μειώσουν την εξάρτησή τους από το πετρέλαιο, πράγμα που εγείρει όλο και περισσότερες ανησυχίες, στη χώρα αυτή, σχετικά με την ασφάλεια προμήθειας. Η εκστρατεία τους λοιπόν στον Κόλπο, στο βαθμό που εξηγείται από τον παράγοντα «πετρέλαιο», έχει άμεση σχέση με το ότι ο μαύρος χρυσός εξακολουθεί να αποτελεί ένα από τα τρωτά σημεία της αμερικανικής οικονομίας. Στα τέλη Αυγούστου του '90, ο Brzezinski έθετε το ερώτημα «γιατί να πολεμήσουμε» και απαντούσε: «Είναι ζωτικής σημασίας στόχος να εξασφαλίσουμε μια σταθερή προμήθεια λογικά κοστολογημένου πετρελαίου...» (Newsweek 27.8.90).

Η εκστρατεία αυτή των ΗΠΑ δεν είχε, όμως, το χαρακτήρα μιας στρατιωτικής επέμβασης για την αποκλειστική (μονοπωλιακή) κατοχή μιας πρώτης ύλης, όπως συνέβαινε στην εποχή του αποικιοκρατικού συστήματος, την κλασική εποχή του ιμπεριαλισμού. Αντίθετα, η «σταθερή προμήθεια λογικά κοστολογημένου πετρελαίου», που εξασφάλισε η στρατιωτική επέμβαση, αφορά και τις άλλες χώρες της Δύσης, αφού όπως είδαμε η (σχετικά χαμηλή) τιμή του πετρελαίου είναι πλέον ένα αποτέλεσμα των νόμων της «ελεύθερης αγοράς». Υπήρχαν έτσι οι καταρχήν υλικοί όροι για τη συμπαράταξη όλων των δυτικών (ιμπεριαλιστικών) χωρών πίσω από την αμερικανική εκστρατεία, ώστε να αποτραπεί η συγκέντρωση των πετρελαϊκών αποθεμάτων του Κόλπου σε χώρες (Ιράκ, Ιράν κ.λπ.) που επιδιώκουν την επανενεργοποίηση του καρτέλ των πετρελαιοπαραγωγών χωρών. Με τις επιδιώξεις αυτές των δυτικών συνέπλεαν, όπως επίσης δείξαμε, και τα συμφέροντα «των σεΐχηδων», δηλαδή των μικρών σε πληθυσμό παραγωγών χωρών, όπως η Σαουδική Αραβία, τα Ε. Α. Εμιράτα κ.λπ.

Βέβαια, τα αποτελέσματα μιας τέτοιας εκστρατείας δεν περιορίζονται μόνο στην οικονομία, στη «σταθερή προμήθεια λογικά κοστολογημένου πετρελαίου». Τίθεται εξίσου και το ζήτημα των διεθνοπολιτικών συσχετισμών δύναμης, ζήτημα που όμως αποτελεί αντικείμενο ενός άλλου άρθρου του περιοδικού.

Oil price to slide towards \$20 a barrel, warns Morgan Stanley

Oil's dismal start to the new year continued on Monday as prices plumbed fresh lows, with Morgan Stanley adding to a growing number of voices warning that prices could slide to \$20 a barrel.

Brent, the global oil marker, fell by more than \$2, or 6 per cent, to \$31.48 a barrel in late trading, a level last reached in April 2004. On the other side of the Atlantic, meanwhile, West Texas Intermediate, the US oil benchmark, dropped \$1.70 to \$31.28 a barrel, a fresh 12-year low.

The falls extended to 16 per cent a rout that had seen more than 10 per cent knocked off both benchmarks in the first trading week of 2016.

“Oil in the \$20s is possible,” said Morgan Stanley analyst Adam Longson in a report that focused on risks posed to commodities by the possibility of China further devaluing its currency.

A slowdown in China, whose growth led the rise in global oil demand over the past decade, in recent weeks has added fears of slowing consumption to massive oversupply, even after a 70 per cent price drop over the past 18 months.

While efforts to further weaken China’s currency could help shore up its export-focused economy, it would make imports of oil and other dollar-priced commodities more expensive and would be likely to further hit demand.

“[That] could lead to another round of commodity weakness and send oil into the \$20s,” said Mr Longson in the report. “\$20-\$25 oil price scenarios are possible simply due to currency.”

Banks such as Goldman Sachs, Citigroup and Bank of America Merrill Lynch (BofA) have also predicted that the oil overhang could push crude prices down to \$20 levels but for different reasons. Some are concerned that storage tanks in the US could fill up and that prices will have fall to levels that make it economic to hold oil on tankers at sea.

The proliferation of pessimistic views comes as excess supplies of oil show little sign of abating.

Prices averaged almost \$100 a barrel between 2008 and 2014, fuelling a supply boom that the Opec producers group has countered by not cutting output of its own, sparking a war of attrition. While a boon for motorists, the price rout has shredded the budgets of oil producing countries and forced oil major to slash thousands of jobs and cut hundreds of billions of investment plans.

Hedge fund bets against the oil price are close to record levels, standing at the equivalent of almost 363m barrels in futures and options contracts on exchanges in New York and London.

But funds last week did raise long positions in the international benchmark Brent, even as they reduced them in WTI, suggesting some have been wrong-footed by the latest price fall.

BofA on Monday lowered its forecasts for crude oil prices for this year, pointing to excess supplies from Opec, China currency woes and already high inventories.

The investment bank cut its Brent price forecast from \$50 a barrel to \$46, and lowered its estimate for West Texas Intermediate from \$48 a barrel to \$45.

“We believe it is early to pick a bottom,” said BofA analysts.

Société Générale also cut its estimates, citing the re-emergence of Iranian production and still resilient US output.

“Strong fears of a hard landing in China and other emerging markets has [also] been taken into account,” added Michael Wittner, analyst at the French bank.

Who Wins and Who Loses in a World of Cheap Oil

Analysis

Oil prices hit their lowest level since summer 2004 this week, continuing the rapid tumble that began in June 2014. The global benchmark, Brent crude oil, closed trading Jan. 8 at \$33.37 per barrel, closing out the lowest week of prices in more than a decade. A number of factors contributed to the drop. The Chinese economy and financial markets performed poorly this week, sparking fears that a slowdown will dampen demand. In the major markets of Europe and North America, a mild winter has lowered seasonal consumption of natural gas and heating oil. On the supply side, Iranian oil will soon be back on the global market, and OPEC signaled that it would continue to supply high volumes of oil. The United States, too, has managed to produce a significant amount of oil, despite increased financial pressure on many U.S. producers. All of this may well push prices into the \$20 to \$30 per barrel range.

Oil is the most geopolitically important commodity, and the ongoing structural shift in oil markets has produced clear-cut winners and losers. Between 2011 and 2014, major oil producers became accustomed to prices above \$100 per barrel and set their budgets accordingly. For many of them, the past 18 months have been a period of slow attrition. And with no end in sight for low oil prices, their problems are going to only multiply. Each nation, though, has its own particular level of tolerance, and the following guidance highlights the key break points to monitor.

Former Soviet Union

Russia, Kazakhstan and Azerbaijan stand to lose the most among the countries of the former Soviet Union. As one of the world's largest producers, Russia is the most important. Russia's economy relies heavily on energy, and energy revenues constitute more than half the current budget. This budget, however, is calibrated to oil prices of \$50 per barrel. As prices deviate further from this benchmark, Moscow has two funds totaling \$131.5 billion to make up the discrepancy. But the margins are tight: Nearly half the amount on hand may be needed to cover 2016 budgetary shortfalls even if oil rises to \$50 a barrel.

To remain afloat, the Russian government would have to drain both of these funds unless it cuts the state budget. Cuts would come with major tradeoffs. Moscow is embroiled in a standoff with the West, so slashing defense or security spending would be challenging. Russia will also hold critical parliamentary elections in September, so cutting social programs is not a good option either. Compounding this dilemma, Russian oil firms are in dire straits; although the government could restructure the tax system to provide them with relief, it would undermine government revenues. Moscow also has the option to privatize a large part of state-owned oil giant Rosneft this year to raise funds.

Both Kazakhstan and Azerbaijan face dilemmas similar to that of Russia. Kazakhstan's budget is set at \$40 a barrel, although it does have \$55 billion in its national oil fund. An alternative budget is now being drawn up based on \$20 a barrel, but such a change will almost certainly mean cuts in spending. Like Russia, Azerbaijan's government set its budget based on \$50 a barrel. Azerbaijan holds \$51 billion in its state oil fund. Both countries are concerned with rising social tension over their weakening economies, although their governments have proved adept at cracking down on dissent. Kazakhstan plans to privatize state-owned companies and assets to raise money in 2016, though there has been little interest in the program among potential buyers.

Middle East and North Africa

Regionally, Algeria, Iraq, Iran and the oil-producing countries of the Gulf Cooperation Council, will feel the most impact from low oil prices. For 2016 government budgets to break even, the International Monetary Fund projects that Saudi Arabia will need oil prices of \$98.3 per barrel. Bahrain will need prices of \$89.8 per barrel and Oman of \$96.8. All are significantly higher than the break-even points of Kuwait, Qatar and the United Arab Emirates. For the most part, however, the Gulf Cooperation Council nations are in a position to weather low prices, since they hold low levels of debt and high financial reserves built up from years of high oil price revenues. Although Bahrain is an exception to this because it is not a major producer, Riyadh would sustain the country through a crisis to prevent spillover into Saudi Arabia's Eastern Province.

In the short term, the Gulf Cooperation Council will not fall into financial crisis, but its member states are still making the financial adjustments needed to keep their reserves high and to avoid going deeper into debt. All of the Gulf nations will cut government spending in 2016 to some degree, albeit carefully, and will accelerate legal reforms. To ease the burden on citizens, Saudi Arabia and the United Arab Emirates are reducing fuel subsidies but maintaining spending on education and social services. Bahrain has reduced food subsidies but is considering cash handouts to balance the cuts. The United Arab Emirates, Saudi Arabia, Oman, Qatar and Kuwait are all discussing implementing taxes to increase state revenue, a measure unprecedented in the regional bloc.

Saudi Arabia is the most important country to watch. In addition to the careful cuts in social spending, the government has already started to privatize assets, starting with three major airports. Riyadh has even discussed floating a part of state-owned Saudi Arabian Oil Co., known as Saudi Aramco, in an initial public offering. Privatization will diversify the funding sources of these entities but also is politically risky. Deputy Crown Prince Mohammed bin Salman has hinted that reforms may be rapid, even as the king emphasizes the strength of the economy, but powerful members of the Saudi royal family will be wary of moving too swiftly. With dozens of privatization plans on the table, discontent within the ruling family is all but inevitable. Riyadh is also facing major regional changes with the return of Iran to the international economy and the enduring conflict in Yemen, meaning that defense and foreign spending will need to remain high.

Not all regional players have the fiscal advantage of the Gulf Cooperation Council. Algeria's economy is highly dependent on natural gas, and its foreign reserves dropped precipitously in 2015 because of lower oil export revenue, leading to a \$10.8 billion deficit. A mild winter in Europe, a key market for Algerian natural gas, will not help the situation. Algeria has sought to boost foreign investment through tax reform and the introduction of import and export license authorizations. But the country is heading toward a precarious political moment: the eventual death of President Abdelaziz Bouteflika, who has held office since 1999. The nation's elite are now jockeying for position ahead of this transition; although continued reform measures are necessary, many will be wary of any that may erode their power. This will limit the country's options, compounding the current crisis.

In Iraq, both Baghdad and the Kurdish capital of Arbil are already in serious financial trouble. The national government and the Kurdistan Regional Government need to maintain high levels of spending to fund their battle against the Islamic State. With oil revenues dropping, this means they will need to reduce other expenditures. The governments do have the option of renegotiating their contracts with international oil companies. Baghdad is in the midst of such talks to replace its current contract, which stipulates that Baghdad pay oil companies a fixed fee. Arbil is juggling its security situation with payments to international oil companies and the giant Kurdish civil service sector. The Kurds have already made it clear that they have no plans to export oil through Baghdad's state-owned marketing company but will instead market it themselves and export through Turkey. Ankara and the Kurdistan Regional Government in Arbil will grow closer as both increase energy cooperation and deal with the mutual threat of the Islamic State. Arbil's increased suffering under low oil prices will only strengthen this relationship.

Amid low oil prices, February elections are also approaching in Iran. Iranian President Hassan Rouhani will be banking that his talks with the West and success in negotiating the end of sanctions will help moderates and his traditional conservative allies defeat hard-line conservatives. The opposition has asserted that Rouhani's economic policies are not working. Low oil prices will make these arguments only more credible. The end of sanctions will enable Iran to increase the volume of its exports, but with prices down nearly 70 percent since 2014 the revenue generated will not reach the level it would have two years ago. This realization may not become clear to voters until after February elections, meaning Rouhani could perform well. But by 2017, the discrepancy will likely be obvious, jeopardizing his chances for re-election in 2017.

Latin America

Oil-dependent and ailing Venezuela will suffer a great deal because of sustained low oil prices. Annual inflation is already at nearly 300 percent according to leaked central bank estimates. Inflation will mount and shortages will become even more extreme. Lower oil export revenues will reduce the country's expenditures not accounted for in the budget, which in 2015 supplied much of the additional foreign currency needed to finance imports and foreign debt payments. Venezuela will likely need to decrease imports, and the country could even default on its foreign debt later in 2016. In the near term, the government, now with an opposition supermajority, will

take what steps it can to address the economic situation. Currency devaluation and consumer price hikes would be the most effective remedy, but these would come with unacceptable political costs. Further unrest is inevitable, and the government will need to work to contain this from spreading too widely.

Brazil's economy has already sustained a great deal of damage from the corruption scandal in state-owned energy firm Petrobras. Unless the government decides to curb the major criminal investigation into the company and associated officials, the scandal will continue to disrupt supply chains and contractor financing, further delaying existing projects. In response to the disruptions, Petrobras will need to further cut its investment plans, which will slow future foreign investment and energy production.

Ecuador's oil exports plummeted by 30 percent in 2015 and will continue to be low through the next year. Quito has the option of imposing trade barriers to reduce imports and to compensate for lower export revenue, but this would compound the economic slowdown. The nation will hold a presidential election in February 2017, which could highlight eroding public approval for the ruling Alianza Pais coalition because of the declining economy.

North America

North America has, of course, been under the same low oil price pressure as the rest of the world. Nevertheless, production has been resilient in recent months, staying at around 9.2 million barrels per day since October. Production has the potential to fall again, however, as the oil hedges taken out against low oil prices in 2015 expire. The remaining 2016 hedges are mostly at a lower volume or price, a fact that will increase the burden on oil-producing companies. Across the continent, companies have drilled numerous new wells, but companies are holding off for higher prices before they complete the projects. This means that there is spare capacity that can react if prices make a sudden leap. As Iranian oil comes back on the market, if North American production remains high, it could exert more downward pressure on prices. Producers of heavy oil in Canada in particular are going to remain under more pressure as Western Canadian Select, the Canadian heavy oil benchmark, is already well below \$20 per barrel.

Sub-Saharan Africa

The portion of Africa below the Sahara Desert is home to numerous small oil-producing countries that will feel the pinch of low oil prices to different degrees. The continent's largest economy and oil producer, Nigeria, will be affected the most. Unlike producers in the former Soviet Union and in the Middle East, Nigeria has calibrated its budget using the rather realistic price of \$38 per barrel. The problem is that even at this price point, the budget will run a deficit of \$11 billion, 2.2 percent of GDP. Abuja will find it difficult to maintain its fuel subsidy programs and its currency peg to the U.S. dollar, put in place in June 2014 when the naira fell 25 percent. Since

that time, the gap between the official and unofficial currency exchange rates has widened. Low oil prices will only make it wider. The new president, Muhammadu Buhari, has been clear that he does not support devaluation but will face pressure from various political interests and will likely need to cut spending.

Angola, Africa's second-largest producer of crude oil, is under the same financial pressure as other world oil producers. The government, however, is quite stable. The ruling Popular Movement for the Liberation of Angola (MPLA) has tight control of the state security apparatus. Any threat would have to come from within the party itself. The government has based its 2016 budget on \$48 per barrel oil prices and is continuing the large-scale austerity programs it began in 2015 in response to the initial drop at the end of the previous year. Angolan President Jose Eduardo dos Santos is now contemplating whether to step down in 2017. Power brokers within the ruling party are competing to become his successor, and low oil prices will make this competition more heated simply because there will be less money to pour into patronage networks.

Asia-Pacific

Most Asia-Pacific countries are net consumers of oil rather than net producers. This means that much of the region stands to benefit from low oil prices. However, there are two exceptions: Malaysia and Indonesia.

As one of the few net producers in the Asia-Pacific, Malaysia will feel the greatest pressure from cheap oil. Last year, roughly 20 percent of the Malaysian government budget came from the earnings of state-owned oil company Petronas. As the firm's earnings declined, Kuala Lumpur was forced to impose an unpopular goods and services tax to make up for the shortfall. The government's 2016 budget has Petronas contributing less than 12 percent of federal income. If oil prices continue to plunge, however, Malaysia will have to find new ways to raise money, either new taxes or pared-down services and subsidies. This will make the government unpopular at a time when Malaysian Prime Minister Najib Razak is mired in a corruption scandal involving the country's sovereign wealth fund, 1Malaysia Development Berhad (1MDB). Since the political opposition in Malaysia is still incoherent, those who stand to gain from Razak's declining public support are probably his rivals in the ruling United Malays National Organization.

To the south, Indonesia will find low oil prices to be a mixed blessing because the country is a net consumer of oil but a net producer of natural gas. Natural gas revenue will certainly drop, which will hit state and export revenue. But low oil prices will give current President Jokowi Widodo a chance to continue delaying unpopular gasoline and diesel subsidy cuts. When Jokowi came to office in 2014 he cut fuel subsidies, bringing domestic prices to international levels. But as prices rose during the course of the middle of 2015, he declined to raise consumer prices and instead had state-owned Pertamina sell imported products at a loss. Now, with prices still dropping, Jokowi may be able to avoid the issue of raising prices and instead may cut them.

Europe

Much like the Asia-Pacific region, low oil prices will be largely a boon for Europe because most countries are net oil consumers. Norway, the Continent's main oil and natural gas producer, will not be so lucky. The country is in the middle of an economic slump due in no small part to a drop in oil-related investment and activities in Norway. According to the International Monetary Fund, Norway's GDP growth fell to 0.8 percent in 2015, down from 2.2 percent the year prior. Over the same period, unemployment grew from 3.5 percent in 2014 to 4.2 percent in 2015; this figure is expected to rise even further in 2016. Though the Organization for Economic Co-operation and Development projects a gradual economic recovery for Norway in the next two years, the trajectory of oil prices could impede this.

In the long run, low oil prices could also cause problems across the Continent as a whole. Presently, they are improving Europe's economic climate; this could lead Europeans to believe that they are witnessing a "real" recovery when in fact a sizable share of the progress is caused by external factors. This misperception could play a particularly significant role in Southern Europe, where governments are beginning to slow reform efforts. Additionally, reduced oil prices could work against the European Central Bank's attempts to create inflation in the Eurozone in the hope of boosting economic growth in the bloc.

Reprinting or republication of this report on websites is authorized by prominently displaying the following sentence, including the hyperlink to Stratford, at the beginning or end of the report.

5 countries crushed by oil price collapse

Countries that produce the world's crude are getting crushed by low prices.

Huge budget surpluses are turning into deficits, and generous social programs are being replaced with austerity and cuts.

Oil has collapsed below \$37 a barrel, compared to over \$100 in mid-2014. The global oil glut, OPEC's determination to pump like there is no tomorrow, and slowing demand from China and other countries are pushing oil prices to new lows.

Here are the five countries hit the worst.

Venezuela

Venezuela has the world's largest oil reserves. Its government has for years used the money it makes producing oil to pay for pensions, health care, social benefits and even to subsidize housing and grocery stores.

But now, the economy is on the brink of collapse. Inflation soared over 150% in 2015 and is expected to rise over 200% next year. The government is unable to pay its bills, and food and basic supplies are in short supply.

The economic downturn has led to political turmoil. Earlier this month, the country's opposition won a majority in an election for the first time in 17 years.

Saudi Arabia

Oil accounts for 75% of Saudi Arabia's revenue and the country's finances are getting slammed. The government ran a nearly \$100 billion budget deficit in 2015 and announced tough measures for next year.

"That's a reminder that even the world's lowest-cost oil producer relies on high(er) prices to balance its budget and current prices don't come anywhere close," Kit Juckes, global strategist at Societe Generale, said.

Nigeria

Africa's biggest oil producer is in trouble. Oil accounts for roughly 75% of Nigeria's government revenue, and almost 90% of the country's exports.

The plunge in oil prices has left the government unable to pay its bills. Local media reported that in some regions, state employees haven't received salaries in months.

The country is suffering from power cuts and fuel shortages.

Russia

Nearly half of Russia's government revenue comes from oil and gas exports. The plunge in oil prices came when Russia was already suffering because of Western economic sanctions, imposed on Moscow over its involvement in the crisis in Ukraine.

Russia's budget is based on an oil price of \$50 per barrel, but oil is trading around \$37. The International Monetary Fund expects Russian GDP will shrink by 3.8% this year and by another 0.6% in 2016.

Iraq

Low oil prices are crushing Iraq's finances when the country desperately needs income to fund its war against ISIS.

Iraq has been pumping record amounts of oil this year, but the increase in production hasn't compensated for the drop in prices. The country has huge oil reserves, but needs more investment in infrastructure to access it.